

КЛАСИЦИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Херман Мелвил

***Моби
Дик***

Превод Бранислава Г. Ромчевића

Наслов оригинала: *Moby Dick, or, The Whale*, by Herman Melville.

Наслов превода: *Моби Дик*, од Хермана Мелвила.

Аутор превода: **Бранислав Г. Ромчевић.**

Друго издање (интернетско). Број примерака: отворен интернетски тираж.

Уредник, издавач и штампар: Бранислав Г. Ромчевић, Новоградска 14, Београд.

Место и година штампања: Београд, 2017.

©2003 Бранислав Г. Ромчевић. Сва права придржава Бранислав Г. Ромчевић. Ниједан део ове публикације не сме се репродуковати, држати у систему за похрањивање, или се преносити и умножавати у било ком облику или било којим путем – електронски, механички, фотокопирањем, снимањем звука или слике, или на било који други начин, нити икако комерцијално користити – без претходне писмене сагласности Бранислава Г. Ромчевића.

Ова електронска књига је у формату ПДФ, са забраном копирања и штампања.

Садржај

О писцу и књизи	4
<i>МОБИ ДИК</i>	8
Појмовник преводиочев	930

О ПИСЦУ И КЊИЗИ

Херман Мелвил рођен је 1819. године у Њујорку, у породици англо–холандског порекла, имућној све до банкротства и смрти његовог оца (1830, односно 1832). Овај обрт судбине натерао је Мелвила да још као тринаестогодишњак почне борбу за живот. Ради у банци као службеник, захваљујући ујаку, једном од директора; код брата, у трговини, до братовљевог банкротства; код стрица, као испомоћ на фарми; као сеоски учитељ; као кабински слуга, 1839, на прекоокеанском путовању за Енглеску. Године 1841. плови, као прост морнар на китоловцу *Акушнет*, за Пацифик, где проводи, доста пустоловно, следеће четири године. Морнарио је на трима китарицама; двапут дезертирао с лађе; боравио међу људождерским домороцима на Маркиским Острвима; обављао разне послове, укључујући књиговодствене и пољопривредне, на Тахитију и Хавајима. У Хонолулу се, 1844. године, као морнар укрцава на ратну фрегату *Сједињене Државе* и враћа се, око Рта Хорна, за *Сједињене Државе*. Решава да му писање буде занат. Током следећих шест година, Мелвил успева да се ожени, да купи фарму

близу Питсфилда у Масачусетсу (где почиње његово, касније развргнуто, пријатељство с већ познатим писцем Натанијелом Хоторном), и да објави пет романа – *Тајни, Ому, Редберн, Мардија, и Бела јакета*. Ови буду добро прихваћени код читалаца, поглавито као писање о аутентичним поморским пустоловинама (с изузетком *Мардије*, заплетене алегорије, која се сматра „прелазом“ ка *Мобију Дику*). Накратко, 1849, посећује Енглеску и Европу, у вези с објављивањем својих књига тамо. Године 1851, у својој двадесет и деветој години, Мелвил објављује самог *Мобија Дика*. Књигу одбијају и читаоци и критичари. Мелвил је свестан њене вредности. Упорно продужује да „пише како жели“ и следеће године објављује *Пјера*, дело у нескладу с пуританском хипокризијом, које изазива огорченост и у Мелвилових пријатеља. Он је узбуњен и покушава да, по примеру свога пријатеља Хоторна (ког је његов пријатељ, амерички председник Пирс, поставио за конзула у Ливерпулу, у Енглеској) добије државну службу, можда конзулство на неком од острва Пацифика. Но, његов очигледан неконформизам, а вероватно и извесни критички политички ставови у *Мобију Дику* и *Белој јакети*, као и његово недовољно формално образовање, не иду му наруку. До 1857. објављује *Израиља Лончара, Приче са веранде, Преваранта*. Даљих шест година су

губљење наде. Мелвил, душевног и физичког здравља ради, путује; обилази Италију и Свету Земљу. Затим, с малим успехом, једно време по америчким градовима држи предавања о својим пустоловинама на Пацифику. Приморан је да прода фарму. Сели се у Њујорк, где му пријатељи, 1866, еда би преживео, прибављају место лучког царинског инспектора. Током деветнаест година на томе месту, Мелвил, незапажено, објављује збирке своје поезије (*Бојне песме, Обличја рата, Кларел, Јован Мар и други морнари*). Живот му зачињавају несреће (смрт оба сина), недаће (неслагање са женом) и тоњење у заборав, чију потпуност достиже 1871. У заоставштини његовој нађоше и необјављен рукопис кратког ремек—дела, новеле *Били Пуп, морнар*. Тридесетак година потом, био је проглашен за најзначајније романсијерско перо Америке свих времена, за ствараоца равноправног својим великим руским савременицима, за великана што је члан вечне дружине књижевног Пантеона, садруга Хомеру, Сервантесу, Шекспиру.

Моби Дик је роман у форми метафизичке алегорије, коју књижевни критичари подвргавају обимним, често опречним, тумачењима. Окосница радње је сукоб између Ахава, капетана китарице *Пиквод*, и Мобија Дика, великог белог кита, који некоћ откиде Ахаву ногу у колену. Ахав

тера себе, лађу и посаду преко сва четири океана у манијачну осветничку потеру, која се завршава окршајем у ком Моби Дик ништи *Пиквод* и сву посаду, сем самог приповедача, Исмаила. Дело је писано осебујним, снажним приповедачким стилем, који Мелвил невероватно вешто варира. Неки критичари рекоше и да је то најбоља књига о мору, да „открива целу тајну мора“. Можда га најближе одређује једна реченица из њега самог: *То је лик неухватљивог фантома живота; а ово је кључ свега.*

Бранислав Г. Ромчевић

МОБИ ДИК

ЕТИМОЛОГИЈА (коју састави неки покојни јектичави помоћни учитељ средње школе).

Бледи помоћни учитељ – изанђалог капута, срца, тела и мозга; видим га сада. Стално је прашину брисао са својих речника и граматика, необичном марамом, подругљиво украшеном свим веселим заставама свих знаних народа света. Волео је да брише прашину са својих старих граматика; то га некако благо подсећаше на властиту смртност.

ЕТИМОЛОГИЈА

„Кад подумеш да образујеш друге и да их научиш којим именом рибу кита треба називати на нашем језику а изоставиш, из незнања, слово X, које скоро само даје значење те речи, казујеш оно што није истинито.“ *Хеклут.*

„Whale.* * * Шв. или дан. *hval*. Ова животиња зове се по округлости или ваљању; јер на данском *hvalt* је лучан или засвођен.“ *Вебстеров речник.*

„Whale.* * * Још је ближе хол. и нем. *Wallen*; А.С. *Walw-ian*, котрљати се, ваљати се.“ *Ричардсонов речник.*

Иџ – хебрејски; κητόζ – грчки; CETUS – латински; WHĀEL – англо–саксонски; HVALT – дански; WAL – холандски; HWAL – шведски; WHALE – исландски; WHALE – енглески; BALEINE – француски; BALLENA – шпански; PEKEE–NUEE–NUEE – фиџијски; PEHEE–NUEE–NUEE – еромангоански.

ИЗВОДИ (које састави један помоћник помоћног библиотекара).

Видеће се да је овај пуки ровач трудољубиви и црв од сиротог помоћника помоћниковог изгледа прошао дугим Ватиканима и уличним тезгама света, скупљајући све бесмислене натукнице о китовима које могаше наћи било где у било којој књизи, светој или световној. Стог не смете, бар не у сваком случају, сматрати збркане изјаве о китовима у овим изводима, ма колико оне биле изворне, правом и провереном цетологијом. Далеко од тога. Што се тиче помињања старих писаца опћенито, као и песника који се овде појављују, ови изводи јесу драгоцени или забавни само стога што пружају кратак поглед из птичје перспективе на оно што су о левијатану истодобно мислили, маштали и певали многи народи и нараштаји, укључујући и наше.

Дакле, збогом теби, убоги помоћниче помоћног библиотекара, чији сам ја тумач. Ти припадаш оном безнадном, безбојном племену које никакво вино овог света никад угрејати неће; и за које би и бледи шери био рујно прејак; али с којим човек каткад воли сести и осетити се и сам убогим; и постати весео од суза; и рећи му отворено, пуних очију и празних чаша, и с не сасвим непријатном тугом: „Одустаните, помоћници помоћника! Јер што се више трудите да свету угодите, тиме ћете увек више без хвале остати! Кад бих само могао, вас ради, испразнити Дворац Хемптон и Тиљерије! Но, гутајте своје сузе и срчано похитајте горе на слемени наставак; јер, очекујући ваш долазак, пријатељи ваши што одоше раније чисте седмоспратна небеса и терају у избеглиштво предуго мажене Гаврила, Михајла и Рафајла. Овде се куцате само сломљеним срцима – тамо ћете се куцати несломљивим пехарима!“

ИЗВОДИ

„И Бог створи велике китове.“ *Постање.*

„Левијатан за собом сјајну стазу прави;

Би мислио е је море седо.“ *Јов.*

„А Господ беше приправио рибу вељу да Јону прогута.“

Јона

„Туна иду лађе; тун је онај Левијатан, којег си створио да се игра у њему.“ *Псалми.*

„Тог ће дана Господ својим љутим и велим и јаким мачем казнити Левијатана, ту змију лукаву, баш Левијатана, ону змију покварену; и убиће тог змаја који је у мору.“ *Исаија.*

„И ма која ствар која притом доспе у збрку уста овог чудовишта, била то звер, чамац, или камен, одмах пропада кроз то гадно ждрело његово и нестаје у безданом гротлу његова трбуха.“ *Холандове Плутархове поуке.*

„Индијско море даје понајвише риба и највеће рибе што постоје; међу њима китови и вирови, балене звани, мере у дужину и до четири јутра или арпена земље.“ *Холандов Плиније.*

„Једва да бесмо два дана на мору, кад се око изласка сунчева појаве многи китови и друга морска чудовишта. Међу њима беше један најчудовишније величине. * * Овај дође према нама, отворених устију, подижући вале на све стране и тукући у пену море испред себе.“ *Туков Лукијан. Истинита повест.*

„Он посети ову земљу и да би ловио велике китове, који имају кости врло велике вредности, због њихових зуба, од којих је он неке донео краљу. * * * Најбољи китови уловљени су у његовој земљи, од којих неки беху четрдесет

осам, а неки педесет јарди дугачки. Он рече да је он један од шесторице који убише шездесетину за два дана.“

Отерова или Октерова усмена приповест, коју с његових уста прибележи Краљ Алфред, Л. Г. 890.

„И докле све друге ствари, биле звери или лађе, што доспеју у ужасну провалију од уста овог чудовишта (кита), бивају одмах изгубљене и прогутане, дотле морски главоч врло безбедно улази у њих и ту спава.“ *Монтењ. У одбрану Рејмона Себона.*

„Кидајмо, кидајмо! Однео ме ђаво аколи то није Левијатан што га описа племенити пророк Мојсије у животу стрпљивога Јова.“ *Рабле.*

„Јетра овог кита беше два воза.“ *Стовови Летописи.*

„Велики Левијатан што чини да море ври као прокључала шерпа.“ *Верзија псалама Лорда Бекона.*

„Што се тиче те чудовишне масе кита или орке, немамо ништа поуздано. Они се преко мере угоје, толико да се из једног кита извуче невероватна количина уља.“ *Исто.*

Историја живота и смрти.

„За повреду нутарњу, спермацет је најмоћнија ствар на свету.“ *Краљ Хенри.*

„Врло сличан киту.“ *Хамлет.*

„Којег да добије, пијавична дела/ Слабо му помажу, треба да полети/ Своме раниоцу, чија подла стрела,/

Пробивши му груди, бол му зада клети,/ Ко што рањен кит
обали кроз океан лети.“ *Вилинска краљица*.

„Огромни ко китови, чијих силних тела кретање може,
по мирној бонаци, узбуркати океан докле не прокључа.“
Сер Виљем Девенент. Предговор Гондиберту.

„Шта је спермацет, људи могу с правом сумњати, јер
учени Хосманус у свом делу, на ком је радио тридесет
година, јасно каже, *Nescio quid sit*.“ *Сер Т. Браун. О
спермацету и киту уљешури. Види његов Р.З.*

„Ко Спенсеров Талус савременим цепом/ Он прети
пропашћу својим тешким репом./ * * * */ У
боку он носи њихове цилите,/ А леђа му шиљци ко дубрава
ките.“ *Волерова Битка код Летњег Острва*.

„Лукавошћу је створен тај велики Левијатан, назван
Република или Држава (на латинском, *Civitas*), која је тек
вештачки човек.“ *Прва реченица Хобзовог Левијатана*.

„Шашави Душан прогута то без жвакања, као да је
слеђица у устима кита.“ *Поклониково путовање*.

„Та звер морска/ Левијатан, ког Бог од свих својих дела/
Највећим створи што плива морем.“ *Изгубљени рај*

„Тамо Левијатан,/ Највеће од живих бића, у мору/
Пружен ко рт спава ил' плива,/ Сличан покретном копну;
шкргама/ Сиса, дахом рига цело једно море.“ *Исто*.

„Моћни китови, који пливају у мору воде, а у њима плива море уља.“ *Фулерова Световна и света држава.*

„Тако леже близу иза неког рата/ Дивски Левјатани да плен сачекују,/ Не јуре за њиме, већ гутају јата/ Што им у зјапеће раље заблуђују.“ *Драјденова Annus Mirabilis.*

„Док кит плута поред крме лађе, они му одсеку главу и вуку је чамцем што ближе обали; међутим, она се насуче код дубине воде од дванаест до тринаест стопа.“ *Десет путовања Томаса Еџа до Шпицбергена, код Перчеса.*

„На свом путу видеше много китова како се играју у океану и у својој обести воду штрцају кроз своје цеви и отворе, које им природа постави на рамена.“ *Путовања у Азију и Африку сер Т. Херберта. Збирка Херис.*

„Овде видеше тако велика јата китова, да су се морали кретати с великом опрезношћу, због страха да лађом не налете на њих.“ *Шутеново шесто опловљење.*

„Испловисмо из Елбе, уз североисточни ветар, у лађи која се зваше *Јона у киту*. * * *

„Неки кажу да кит не може отворити уста, али то је измишљотина. * * *

„Они се често пењу уз јарболе да провере могу ли неког кита угледати, јер први који га открије добија дукат за свој труд. * * *

„Причали су ми о киту, ухваћеном близу Шетланда, који имаше више од једне бачве харинги у трбуху. * * *

„Један од наших харпунара казиваше ми да је једном ухватио кита, код Шпицбергена, који цео беше бео.“
Путовање до Гренланда, Л. Г. 1671. Збирка Херис.

„Неколико китова дође на ову обалу (Фајф) године 1652, један од оне врсте с китовом уси дође, дугачак осамдесет стопа, од кога се (како сам обавештен), осим велике количине уља, добило петсто мера уси. Његове чељусти стоје као капија у парку у Питферену.“ *Сиболдов Фајф и Кинрос.*

„Пристадох да пробам могу ли савладати и убити овог кита уљешуру, јер никад не бејох чуо да је неки човек убио иједног од те врсте, толико је диваљ и брз.“ *Писмо Ричарда Страфорда с Бермуда. Фил. Транс. 1668.*

„Китови у мору/ Божји глас слушају.“ *Новоенглески молитвеник.*

„Видесмо и мноштво великих китова, јер их у тим јужним морима, рекао бих, има стопут више но што их имамо северно од нас.“ *Путовање капетана Каулија око Земље. А.Д. 1729.*

* * * * „а дах китов често смрди тако неиздржљиво да изазива поремећај мозга.“ *Уља. Јужна Америка.*

„Педесетма вила посебних одлика/ Да пазе дајемо подсукњу, важног штићеника./ Тај плот седмоструки, знамо, често се обара,/ Мада пун обруча и оружја од китових ребара.“ *Отмица увојка.*

„Аколи упоредимо копнене животиње, гледе величине, с онима што у мору живе, установићемо да су оне у том поређењу вредне презира. Кит је, без сумње, највећа животиња коју створи Бог.“ *Голдсмит, Прир. пов.*

„Кад бисте писали бајку за мале рибе, учинили бисте да говоре као велики китови.“ *Голдсмит Џонсону.*

„После подне видесмо нешто за шта помислисмо да је стена, али се показа да је то мртав кит, кога неки Азијати беху убили, па су га вукли ка обали. Изгледало је да се покушавају сакрити иза кита, како би избегли да их ми видимо.“ *Кукова путовања.*

„Веће китове они се ретко усуђују напасти. Толико се плаше неких од њих, да се на пучини чак боје поменути њихова имена, а у својим чамцима носе балегу, кречњак, дрво клеке и неке друге ствари сличне природе, како би их поплашили и спречили да приђу преблизу.“ *Писма Уна Фон Трошла о Бенксовом и Солендеровом путовању на Исланд 1722.*

„Кит уљешура ког сусрећу Нентакићани јесте окретна, дивља животиња, и тражи голему спретност и храброст у

рибара.“ *Писмо о киту Томаса Џеферсона француском министру 1778.*

„А молим вас, господине, шта му је у свету равно?“
Опаска Едмунда Берка у парламенту о нентакитском риболову.

„Шпанија – велики кит насукан на обале Европе.“
Едмунд Берк. (Негде.)

„Десета врста краљевог редовног прихода, наводно заснована на том што он чува и штити мора од пљачкаша, јесте право на *краљевске* рибе, које су кит и јесетра. Тако су ове, било да су избачене на копно или уловљене близу обале, краљева својина.“ *Блекстон.*

„Брзо се посада игри смрти даје:/ Родмонд вешто изнад своје главе држи/ Бодљикави челик, и прилику тражи.“
Фалконеров Бродолом.

„Светлеше кровови, куполе, звоници,/ Самогоњене прштаху ракете,/ Ширећи своју ватру кратку/ По небескоме своду./ / Тако, да ватру с водом пореди,/ Океан високо се диже/ Кад кит га у ваздух штрцне/ Да изрази превелику радост.“ *Купер, поводом Краљичине посете Лондону.*

„Десет до петнаест галона крви избаци се из срца једним откуцајем, огромном брзином.“ *Извештај Цона Хантера о сецирању једног кита. (Омањег.)*

„Аорта кита има већи пречник него главна цев водовода на Лондонском мосту, а вода што урла пролазећи кроз ту цев има мању снагу и брзину од крви што избија из китовог срца.“ *Пејлијева Теологија.*

„Кит је животиња с одликама сисара без задњих ногу.“
Барон Кивије.

„На четрдесет степени јужно, видесмо китове уљешуре, али не уловисмо ниједног до првог дана маја, кад је море било прекривено њима.“ *Колнетово Путовање у сврху проширивања лова на кита уљешуру.*

„У слободном елементу пода мношћу пливају, / Праћаху се, роњаху, у игри, трци, бици, / Рибе свију боја, облика и врста; / Које језик насликат не може, нити морнар / Икада угледа; од страшнога Левијатана / До милион буба у свакоме валу; / Скупљене у огромна јата, ко пловећа острва, / Вођене тајним нагонима кроз тај пуст / И беспутан предео, мада их одасвуд / Нападаше непријатељ лаком, / Китови, ајкуле, и немани, оружане спреда ил' у чељустима, / Мачевима, тестерама, уврнутим роговима, или кривим очњацима.“ *Монтгомеријев Свет пре потопа.*

„Хеј! Химну! Хеј, певај / Краљу народа пераја. / Од тог нема јачег кита / Сред огромна Атлантика; / Нит од њега

дебља риба/ Поларним се морем гиба.“ *Чарлс Лем, Китов тријумф.*

„Године 1690, неке особе беху на високом брегу и посматраху китове како штрцају и играју се један с другим, кадли једна примети: ,Тамо је,‘ — показујући на море — ,велик пашњак, на који ће наши унуци за хлебом ићи.‘ “ *Повест Нентакита од Обида Бата.*

„Саградио сам кућицу за Сузану и себе, и направио капију у облику готског лука, састављену од китових чељусних костију.“ *Хоторнове Двапут испричане приче.*

„Дошла је да наручи споменик за свог првољубљеног, кога кит усмрти на Пацифику барем пре четрдесет година.“ *Исто.*

„Не, господине, то је прави кит,“ одговори Том; „млаз сам му видео; избацио је пар прекрасних дуга, какве би хришћанин само пожелео видети. Он је изистинска бачва за уље, тај другар!“ *Куперов Пељар.*

„Донесоше новине, па у Берлинској газети прочитамо да су тамо китове изложили на позорници.“ *Екерманови Разговори с Гетеом.*

„Забога! Господине Чејсе, о чему се ради?“ Одговорих: „Провалио нас је кит.“ *Приповест о бродолому китарнице Есекс из Нентакита, ког нападе и на крају уништи велик*

кит уљешура на Тихом океану. Од Овена Чејса, првог
официра поменуте лађе. Њујорк, 1821.

„Једне ноћи морнар у путима сеђаше,/ Ветар је свирао
лако;/ Час јасно, час пригушено, месец је исијавао,/ У
бразди иза кита фосфор се пресијавао,/ Док се он у мору
праћак’о.“ *Елизабет Оукс Смит*

„Дужина ужета одмотаног из разних чамаца који су
учествовали у хватању овог јединца кита износила је
укупно десет хиљада четрсто четрдесет јарди, или близу
шест енглеских миља. * * *

„Понекад кит тресе у ваздуху свој огромни реп, који
пуца као бич, што одјекује на даљину од три–четири
миље.“ *Скорзби.*

„Луд од патњи које му наносе ови нови напади, кит
уљешура стално се ваља; диже своју огромну главу и
својим раширеним чељустима прети свему што га
окружује; главом се залеће на чамце; тера их пред собом
огромном брзином и понекад их потпуно уништи.

* * * „Врло је зачудно што је проучавање навика тако
занимљиве и, с трговачког становишта, тако важне
животиње (као што је кит уљешура) тако потпуно
занемарено, или што побуђује тако мало радозналости међ
бројним и често стручним посматрачима, који последњих
година мора да су имали безбројне и врло повољне

прилике да буду сведоци његовог понашања.“ *Повест кита уљешуре од Томаса Била, 1839.*

„Уљешура (спермацетски кит) не само да је боље наоружан од истинског кита (гренландског или правог кита), зато што има ужасно оружје на оба краја свога тела, већ и чешће испољава склоност да ово оружје нападачки употреби, и то на начин који је истодобно вешт, храбар и зао, што доводи до тог да се сматра да је њега најопасније напасти од свих познатих врста китовског племена.“

Китоловно путовање око Земље од Фредерика Дебела Бенета, 1840.

13. октобар. „Ено штрца!“ чу се клицање с врха јарбола. „Где?“ захтеваше капетан. „Три степена од прамца низ ветар, господине.“ „Крму од ветра. Право“ „Право, господине.“ „Јарбол, ехеј! Видите ли сада тога кита?“ „Да, господине! Јато китова уљешура! Ено штрца! Ено избија!“ „Кличи! Сваки пут кликни!“ „Да, господине! Ено штрца! Ено — ено — ено штрца—ца—ааа!“ „Колико далеко?“ „Две и по миље.“ „Гром и пакао! Тако близу! Сазови сву посаду!“ *Гравире китоловног крстарења од Ц. Роса Брауна. 1846.*

„Китарница *Глобус*, брод на коме су се збили ужасни догађаји које ћемо ускоро испричати, припадале острву Нентакит.“ *Повест о побуни на Глобусу, од преживелих Леја и Хасија. Л. Г. 1828.*

„Кад га је једном прогонио кит којег је ранио, он неко време копљем одбијаше нападе; но бесно чудовиште на крају јурну на чамац; он и другови спасоше се само тако што скочише у воду кад видеше да је напад неизбежан.“
Мисионарски дневник Тјермена и Бенета.

„Сам Нентакит“, рекао је господин Вебстер, „представља врло чудан и необичан део националних интереса. Ту имате становништво од осам до девет хиљада особа што живе овде на мору и сваке године знатно доприносе расту националног богатства врло храбрим и истрајним радом.“
Извештај о говору Данила Вебстера у Сенату С.Д. поводом молбе за подизање лукобрана у Нентакиту.
1828.

„Кит је пао баш на њега и вероватно га убио у трену.“
Кит и његови хватачи, или, Пустоловине ловца на китове и Китов животопис, прикупљени у току повратног крстарења комодора Пребла. Од пречасног Хенрија Т. Чивера.

„Дигнеш ли само и најмању галаму,“ одговори Самуило, „послаћу те у пакао.“ *Живот Самуила Комстока (побуњеника), од његовог брата, Виљема Комстока. Још један приказ приповести о китарици Глобус.*

„Путовања Холанђана и Енглеза на Северни океан у циљу да се, ако је могуће, открије пролаз кроза њ до

Индије, мада нису остварила главну сврху, отворила су пут у китово пребивалиште.“ *Мекалоков Трговачки речник.*

„Ове ствари су узајамне; лопта се одбија само да би поново напред кренула; јер сад, отварањем пута у китово пребивалиште, китоловци изгледа да су посредно наишли на нову нит која води том истом тајанственом Северозападном пролазу.“ *Из „Нешто“ необјављено.*

„Немогуће је да човек наиђе на китарицу на океану а да се не запањи кад је види изблиза. Лађа под кратким једрима, с осматрачима на врховима јарбола што жудно претражују широко пространство око себе, изгледа сасвим другачије од оних што обављају редовно путовање.“

Струје и китоловство. Ам. Ист. Екс.

„Пешаци у близини Лондона и другде можда се сећају да су видели велике, криве кости, пободене усправно у земљу, тако да образују лукове над капијама, или улазе у сенице, а можда им је неко и рекао да су то китова ребра.“

Приче путника на китарици на путу за Арктички океан.

„Тек кад се чамци вратише из потере за овим китовима, видеше белци да су им лађу, на крвав начин, заузели дивљаци из њине посаде.“ *Новински извештај о отмици и преотимању китарице Хобомек.*

„Опште је познато да се од посада китоловних бродова (америчких) мало њих врати на лађама на којима су отишли.“ *Крстарење у китарици.*

„Изненада, моћна маса изби из воде и излете усправно у ваздух. То беше кит.“ *Мирјам Лес или Риболовац на китове.*

„Кит се, наравно, харпунира; но, размислите како бисте савладали снажног, некроћеног ждрепца тек уз помоћ ужета причвршћеног за корен његовога репа.“ *Поглавље о китоловству у Ребрима и сигналним јабукама*

„Једном приликом сам видео два од ових чудовишта (китова), вероватно мужјака и женку, где полако пливају, једно иза другог, на добачај каменом од обале (Tierra Del Fuego), над којом је дрвеће букве надносило своје гране.“ *Дарвиново Путовање једног природњака.*

„Сви веслајте уназад!“ викну официр, пошто, окренувши главу, виде раширене чељусти великог кита уљешуре уз сам прамац чамца, које су му претиле тренутним ништењем. „Веслајте уназад, ако вам је живот мио!“ *Вортон Китоубица.*

„Дакле, весело, момци, нека вас срце не вара,/ Докле харпунар храбри на кита удара!“ *Нентакитска песма.*

„О, ретки стари кит, сред буре и олује/ У свом океанском
дому бити мора/ Цин моћни, где моћ је право,/ И краљ
бескрајнога мора.“ *Песма о киту.*

Глава 1. ПРИКАЗАЊА. Зовите ме Исмаило. Пређе
неколико година – није важно баш колико давно – с мало
ил’ нимало новаца у кеси, а без ичег особитог што би ме
занимало на копну, помислих да мало пропловим и видим
водни део света. То је мој начин да одагнам жучљивост и
побољшам крвоток. Кад нађем да ми израз око уста строг
постаје; кад ми је у души влажан, кишовит новембар; кад
нађем да се нехотице устављам пред радњама с лесовима,
и да се прикључујем зачељу сваког спровода на који
наиђем; а посебно кад ме зловоља толико савлада да је
потребно јако морално начело да ме спречи да намерно не
крочим на улицу и људима методично не обарам шешире
са глава – тада је, рачунам, крајње време да до мора
стигнем што пре могу. То је моја замена за пиштољ и
куглу. С филозофским разметањем, Катон се баца на свој
мач; ја се тихо упућујем к лађи. У том нема ничег зачудног.
Иако то не знају, безмало сви људи, у извесној мери, пре
ил’ после према мору осете скоро исто што и ја.

Ево га, сад, ту ваш острвски град Манхатанаца, пристанима опасан ко индијски отоци гребенима коралним – трговина га окружује својом пеном. Десно и лево, улице вас воде к води. Крајњу ивицу његовога центра чини тврђа топовска, чији племенити гат плачу вали и хладе ветрићи који само који сат раније беху ван догледа копна. Погледајте те гомиле што у воду тамо зуре.

Обиђите град неког поспаног недељног поподнева. Крените од Корлирове Куке до Пристана Кентис, па оданде, поред Белог Дома, на север. Шта видите? Постављени као ћутљиви стражари свуда око града, стоје, на хиљаде, смртници окамењени у океанском сањарењу. Неки су наслоњени на стубове; неки седе на битвама; неки гледају преко рубњака лађа из Кине; неки су високо горе у снасти, као да настоје да себи обезбеде још бољи поглед на море. Међутим, то су све људи с копна; радним даном стрпани у плетер – везани за тезге, приковани за клупе и причвршћени за писаће столове. Откуд онда ово? Зар зелена поља несталоше? Шта раде они овде?

Али гледајте! Ево нових гомила, корачају право к води, као да ће заронити. Чудно! Ништа их не задовољава осим крајње границе копна; тумарање у сеновитој заветрини оних тамо стоваришта неће достати. Не. Они баш морају прићи што могу ближе води а да у њу не падну. И ту стоје –

има их на миље – морске миље. Све сами сувоземци, они стижу из сокака и алеја, улица и авенија – са севера, истока, југа и запада. А ипак се овде сви сједине. Кажите ми, да ли их то магнетско својство игала на компасима свих тих лађа привлачи овамо?

Ево још. Рецимо да сте у природи; у неком високом језерском пределу. Пођите било којом стазом коју изаберете, и вероватноћа је десет према један да ће вас она одвести надоле, до некакве доље, и оставити вас поред водојаже неког потока. У том има неке чаролије. Нек најрасејанији човек утоне у своје најдубље сање – ставите га на ноге, покрените му стопала, и он ће вас непогрешно одвести до воде, ако воде има у том крају. Ожедните ли у Великој Америчкој Пустини, покушајте тај опит, ако у свом каравану имате професора метафизике. Да, ко што свако зна, размишљање и вода венчани су заувек.

Међутим, ево га уметник. Жели да вам наслика најсањарскији, најсеновитији, најмирнији, најчарнији романтични предео што га има у целој долини реке Секо. Који је главни елеменат који он користи? Ту му стоји дрвеће, свако са шупљим деблом, као да су у њему пустињак и распеће; а овде му спава ливада, док му тамо спава стока; а из оне тамо кућице сањив дим се диже. Дубоко у даљне шуме вијуга заплетени пут, досежући

наднете изданке планина окупаних у свом брдском плаветнилу. Но, иако се слика стере тако зачарана, иако овај бор стреса своје уздахе у облику листова на главу тог пастира, ипак би све узалуд било да очи пастирове нису упрте у чаробни поток испред њега. Посетите прерије у јуну, кад се човек небројеним миљама пробија кроз жуте љиљане, високе до колена – која то драж недостаје? Вода – ни капи воде нема тамо! Да је Нијагара једино слап песка, да ли бисте хиљаду миља путовали да бисте је видели? Зашто се сиромашни песник из Тенесија, пошто изненада доби две шаке сребра, премишљаше да ли да себи купи капут, који му беше преко потребан, или да уложи свој новац у пешачко путовање до Рокевејског жала? Зашто скоро сваки здрав и чио дечак, који има здраву и чилу душу, пре ил' после буде луд за одласком на море? Зашто сте ви, приликом своје прве пловидбе ко путник, и сами осетили извесно мистично дрхтање кад вам први пут рекоше да сте ви и ваша лађа сада ван догледа земље? Зашто стари Персијанци сматраху да је море свето? Зашто му Грци доделише посебно божанство, и то брата самог Јова? Свакако да све то није без значења. А још дубље значење има прича о Нарцису, који је, зато што не узможе ухватити мучитељски, нежни лик који спази у извору, заронио у њ и утопио се. А тај исти лик и ми сами видимо у

свим рекама и морима. То је лик неухватљивог фантома живота; а ово је кључ свега.

Елем, када кажем да сам навикао да идем на море кад год ми се мути пред очима, или кад се почнем превише бринути за своја плућа, не бих да се закључи да икад на море идем као путник. Јер да бисте ишли као путник, неопходно је да имате кесу, а кеса је тек крпа ако у њој ничег немате. Осим тога, путници се разболе од морске болести – постају свадљиви – не спавају ноћу – много не уживају, у начелу – не, никад не идем као путник; нити, мада имам поморског искуства, икад идем као комодор, ил' капетан, или кувар. Препуштам славу и узвишеност таквих положаја онима што их воле. Што се мене тиче, гнушам се сваког часног, поштованог рмбања, искушења и муке било које врсте. Једва могу да се старам о себи самоме и без старања о лађама, барковима, бригантинама, шкунама, и чему све не. Што се тиче одласка у својству куvara – мада признајем да то собом носи поприличну славу, јер кувар је нека врста официра на лађи – ипак, некако никад нисам волео пећи живину; мада, кад је већ печена, разумно намазана маслацем и правилно посољена и побиберена, нема никог ко ће од мене говорити с више поштовања, да не кажем страхопоштовања, о печеној живини. А због обожавајућих усхита старих Египћана

печеним ибисом и прженим речним коњем, наилазите на мумије тих створења у њиним големим пекарама, пирамидама.

Не, кад ја идем на море, идем ко прост морнар, сасвим испред јарбола, равно доле у предњи каштел, тамо горе до врха слеменог наставка. Тачно, прилично ме тамо–амо гањају, и терају да скачем с крстаца на крстац, ко скакавац на мајској ливади. А спрва је ова врста ствари доста непријатна. Вређа вам осећање части, поготово ако потичете од неке старе и у земљи знане породице, Ван Ренселерових, или Рендолфових, или Хардиканутових. А највећма ако сте се, пре него што руку завукосте у лонац с катраном, разметали као сеоски учитељ, тако да и највиши дечасти према вама осећаху страхопоштовање. Прелаз с учитеља на морнара оштар је, уверавам вас, па је потребна јака мешавина Сенеке и стоика да бисте се могли насмешити и истрпети га. Но, чак и она слаби с временом.

Па шта ако ми нека стара тврдица од поморског капетана нареди да узмем метлу и почистим палубе? Колика је то срамота мерено, да кажем, на кантару Новог завета? Мислите ли да ће ме арханђел Гаврило ишта мање ценити ако одмах и с поштом послушам ту стару тврдицу баш овога пута? Ко није роб? Кажите ми то. Е, па, онда, ма колико да ме стари морски капетани гоне наоколо – ма

колико да ме ћушкају и ударају, ја то задовољство имам да знам да је све то у реду; да је свако, овако ил' онако, услужен на врло сличан начин – било с физичког, било с метафизичког становишта, тако рећи; тако да се свеопшти ударац преноси около, па би сви морнари требало да један другог чешкају по плећки и да сви задовољни буду.

Даље, ја на море увек идем као морнар зато што ме обавезно плаћају за моју муку, докле никад не чух да се путницима плаћа ма и један пени. Напротив, сами путници морају да плате. А разлика је огромна измеђ тога да сам платиш и да други теби плате. Чин плаћања можда је најмучнији терет што нам га оно двоје крадљиваца воћа завешташе. Међутим, *бити плаћен* – шта се с тиме даде поредити? Урођена живост с којом човек прима новац заиста је дивна, с обзиром да тако збиљски верујемо да је новац узрок свих земаљских зала и да парајлија никако не може доспети у рај. Ах, како се радосно дајемо проклетству!

Коначно, увек идем на море ко морнар због благотворног вежбања и чистог ваздуха на каштелској палуби. Јер како су на овоме свету чеони ветрови далеко премоћнији но ветрови с крме (то јест, ако никад не прекршите питагорејско начело), тако комодор на задњој палуби свој ваздух најчешће из друге руке добија, од

морнара на каштелу. Он мисли да га први удише; али није тако. На веома сличан начин, прост народ води своје вође у многим другим стварима, а да те вође о том мало слуте. Међутим, зашто дође до тог да, пошто више пута омирисах море ко морнар на трговачкој лађи, сад себи забијем у главу да идем на китоловно путовање, на то невидљиви полицајац суђаја, који ме стално надзире и тајно уходи, и утиче на ме на неки необјашњив начин, може боље одговорити но било ко други. Несумњиво, мој одлазак на ово китоловно путовање сачињаваше део великог програма провиђења који беше одавно припремљен. Он дође ко нека врста кратке међуигре и сола измеђ дужих представа. Претпостављам да је тај део плаката морао изгледати некако овако:

*„Величанствена изборна битка за положај
Председника Сједињених Држава“*

**„КИТОЛОВНО ПУТОВАЊЕ НЕКОГ ИСМАИЛА“
„КРВАВА БИТКА У АВГАНИСТАНУ“**

Мада не знам што те редитељке, суђаје, мене издвојише за ту отрцану улогу у китоловном путовању, док други беху одређени за величајне улоге у великим трагедијама и за кратке и лаке улоге у отменим комедијама, и за веселе улоге у лакрдијама – мада не знам баш што до тога дође; ипак, сада, кад се присетим свију околности, мислим да

могу назрети потицаје и побуде који ме, пошто су ми лукаво нуђени прерушени на разне начине, наведоше да почнем играти ту улогу, истодобно ме доводећи у заблуду да је то избор учињен по мојој сопственој, непристрасној, слободној вољи и правилном суду.

Главна међ тим побудама беше неодољива помисао на самог великог кита. Тако моћно и тајанствено чудовиште пробуди сву моју радозналост. Затим, дивља и далека мора у којима он ваља своју острвску трупину; неизречне, страшне погибелји што од кита прете; ово, заједно с пратећим дивотама хиљаду патагонијских призора и звукова, поможе да се својој жељи приклоним. За друге људе, можда, такве ствари не би представљале подстицај; што се мене тиче, мучи ме свраб вечни за стварима далеким. Волим пловити забрањеним морима и искрцавати се на дивљим обалама. Не занемарујући оно што је добро, ја брзо опадам ужас, а ипак бих се могао с њиме дружити – када би ми дали – јер је баш добро бити у пријатељским односима са свим укућанима зграде у којој човек обитава.

Због тих ствари, значи, китоловно путовање беше добродошло; велике уставе света чуда широм се отворише, а у дивљим маштањима што ме утврђиваху у мојој намери, све по два упловљаваху у најскритије кутке моје душе

бескрајне поворке китова, а сред њина мноштва, једна величанствена, грбава утвара, као неки снежни брег у ваздуху.

Глава 2. ПУТНА ТОРБА. Нагурам пар кошуља у своју стару путну торбу, њу турим под мишку, па пођем за Рт Хорн и Пацифик. Напустим добри град старога Манхата, те лепо стигнем у Нови Бедфорд. То би једне суботње ноћи у децембру. Будем врло разочаран када сазнам да је мала поштанска лађа за Нентакит већ отпловила, и да се никакав начин да се стигне до тог места неће указати до следећег понедељка.

Како се већина младих приправника за муке и покорје китолова уставља у овоме истом Новом Бедфорду, да би одатле кренула на своје путовање, неће шкодити да напоменем да ја, изнимице, немах намеру да тако поступим. Јер бејох одлучио да не пловим ни на којем другом до на пловилу из Нентакита, зато што је било нечег лепог и необузданог у свему што је повезано с тим познатим старим острвом, што се мени чудновато свиђало. Осим тога, мада Нови Бедфорд у последње време постепено монополише китоловне активности, и мада је, у овој ствари, јадни стари Нентакит сада иза њега, ипак је Нентакит његов велики праузор – Тир ове Картагине;

место где је први мртви амерички кит насукан на обалу. А одакле до из Нентакита они староседелачки китоловци, црвенокошци, први пут у кануима кренуше да левијатана лове? И одакле се до исто из Нентакита отисну она прва пустоловна шалупица, делимично натоварена донесеним облацима – тако прича каже – еда би се на китове бацали и тако утврдило кад су доста близу да се срећа окуша харпуном с косника.

Елем, пошто сам у Новом Бедфорду имао пред собом целу једну ноћ, цео дан, па за њиме јоште једну ноћ пре но што се будем могао крцати за своју одредишну луку, постави се питање где да дотле једем и спавам. Ноћ беше пуна неизвесности, ама, беше врло мрачна и злокобна, бритко хладна и невесела. У месту нисам познавао никог. Забринутим чакљама бејох претражио свој џеп и извадио само неколико сребрњака. „Дакле, куда год да одеш, Исмаило,“ рекох себи, док сам стајао сред пусте улице, с торбом на рамену, и поредио таму на северу са мраком на југу, „где год у својој мудрости решиш да коначиш ове ноћи, драги мој Исмаило, не пропусти да се распиташ о цени и не буди сувише избирљив.“

Спорим корацима ходах улицама, па прођох поред цимера *Укрштени харпуни* – ал' ту је изгледало исувише скупо и весело. Мало даље, од светлих, црвених прозора

Крчме код сабљака, долажаху тако врели зраци да као да истопише набијени снег и лед пред зградом, јер свугде сем ту лежао је лед десет палаца дебео, сличан тврдом асфалтном плочнику – што мени беше прилично несносно кад бих ногом запео за кремену слична испупчења, зато што ми ђонови чизама, због тешке и беспошtedне службе, беху у врло јадном стању. Сувише скупо и весело, опет помислих, заставши начас да посмотрим широк одсјај на улици и да слушам звуке чаша што се куцају унутра. „Ама, продужи, Исмаило,“ најзад рекох; „зар не чујеш? Склони се од врата; твоје закрпљене чизме закрчују пролаз.“ И тако продужим. Сад сам по нагону следио улице које су ме водиле ка води, јер тамо, без сумње, беху најјефтиније, мада не и највеселије крчме.

Каквих ли туробних улица! Гомиле таме, а не кућа, с обе стране, а ту и тамо светло свеће, као светло што се креће по гробници. У том ноћном часу, задњег дана у седмици, та четврт града беше скоро сасвим пушта. Међутим, ускоро дођох до неке димљиве светлости, која се пробијаше из једне ниске, пошироке зграде, чија врата беху изазовно отворена. Изглед јој беше запуштен, као да је јавној употреби намењена; зато прво што ми се десило када уђох, беше да се спотакнем на кутију с пепелом у предворју. „Ха!“ помислих, „Хо,“ док ме разлетеле честице замало не

угушише, „да ли је ово пепео оног уништеног града, Гоморе? Него – *Укрштени харпуни* и *Сабљак*? Ово, онда, јамачно мора бити цимер *Клопка*.“ Међутим, саберем се и, пошто унутра чух гласан говор, продужим и отворим друга, унутарња врата.

Чинило се да је то велика Црна скупштина што заседа у Тофету. Стотину црних лица окрете се у својим редовима да баци поглед; а иза њих, неки црни анђеоло пропаста удараше по књизи у проповедници. То беше нека црначка црква; а проповедникова тема беше о црнилу таме и плачу и јадиковању и шкрпугу зуба у њој. „Ха, Исмаило,“ промрмљах узмичући, „кукавне ли забаве код цимера *Клопка*!“

Идући даље, најзад дођем до некаквог пригушеног светла недалеко од докова и зачујем самотно шкрипање у ваздуху; а нагоре погледавши, видим да се изнад врата клати цимер с неком белом сликом, на којој беше нејасно приказан висок, прав, магличаст млаз, с овим речима под њиме: *Крчма код китоловца – Петар Лес*.

Лес? Китоловац? Доста злослутно у том посебном споју, помислим. Но, то је често име у Нентакиту, кажу, па претпостављам да је овај Петар овде дошљак одонуд. Како светло беше врло пригушено, и место тренутно изгледаше доста мирно, а сама трошна дрвена кућица изгледаше као

да је могла бити довучена овамо из рушевина неког изгорелог дела града, и како зањихани цимер некако сиротињски шкрипаше, помислих да је ово право место на коме се могу добити јефтин конак и најбоља кафа од грахорке.

Беше то чудно место – стара кућа на забат, с једном очигледно расклиманом страном, и жалосно нахерена. Стојаше на оштром, незаштићеном углу, где бурни ветар Евроклидон завијаше горе него око тамо—амо бацаканог брода сиротога Павла. Евроклидон је, ипак, врло мио поветарац оном који је унутра и мирно уз камин греје ноге за кревет. „При оцењивању тога бурног ветра Евроклидона,“ каже један стари писац – ја имам једини постојећи примерак његових дела – „чудесну разлику чини то да ли га гледате с прозора на којем је сав мраз споља, или га посматрате с оног прозора без оквира, на којем је мраз са обе стране, а коме је бела смрт једини стаклар.“ Доста истинито, помислих кад ми овај пасус паде на памет – стара црна књиге, добро закључујеш. Да, ове очи су прозори, а тело је моје кућа. Каква штета што нису запушили пукотине и напрслине, и ту и тамо угурали мало платна ланеног. Но, сад је прекасно за било каква побољшања. Свемир је завршен; покривни камен је постављен, а отпаци су одвезени пре милион година.

Сироти онај тамо Лазар, чији зуби цвокоћу уз ивичњак, који му служи ко узглавље, док му траље спадају од дрхтања, могао би оба ува запушити крпама, а у уста турити кукурузни чокањ, али то бурног Евроклидона не би задржало напољу. „Евроклидон!“ вели стари Гаван, умотан у свој црвен свилен огртач (имао је, касније, један још црвенији). „Пих, пих! Каква лепа мразна ноћ! Како Орион светлуца. Каква северна светла! Нека они само причају о својој источњачкој летњој клими вечних стакленика; мени дајте повластицу да своје лето правим властитим угљеном.“

Међутим, шта ли мисли Лазар? Може ли он згрејати своје помодреле руке дижући их према величанственим северним светлима? Не би л' Лазар радије на Суматри био него овде? Не би ли се много радије пружао дуж линије полутара; да, богови, и спустио се у саму јаму ватрену, да овај мраз задржи напољу!?

А то што Лазар лежи насукан тамо на ивичњаку пред вратима Гавановим, јесте веће чудо него да ледени брег буде привезан за једно од Молука. Ипак, сам Гаван живи као цар у ледној палати, начињеној од смрзнутих уздаха, а будући да је председник умерењачког друштва, пије само млаке сузе сирочади.

Но, доста је било овог цмиздрења – ми идемо у лов на китове и биће га јоште поприлично. Састружимо лед са својих смрзнутих стопала и погледајмо какво место је овај *Китоловац*.

Глава 3. КРЧМА КОД КИТОЛОВЦА. Кад уђете у ту крчму *Код Китоловца*, која је на забат, нађете се у широком, ниском, развученом предсобљу са старомодном дрвеном оплатом, која човека подсећа на рубњак неког расходованог старог пловила. На једној је страни висила једна врло велика слика у уљу, тако темељно чађава и свакојачко нагрђена, да сте, при неједнаком унакрсном светлу по ком сте је посматрали, њено значење могли разумети тек пошто бисте је проучили и неколико пута јој сврсисходно пришли близу, а усто се пажљиво распитали код суседа. Ту беше тако много згомиланих сенки и затамњења, да сте прво скоро помислили да је неки честољубив млад уметник, у доба новоенглеских вештица, покушао насликати зачарани хаос. Но, помоћу доста озбиљног размишљања и често понављаних разматрања, а посебно стог што отвористе мали прозор на стражњој страни предсобља, најзад стижете до закључка да таква помисао, ма колико чудна, не мора бити сасма без основе.

Међутим, оно што вас највише чуђаше и збуњиваше беше дуга, савијена, кобна, мрачна маса нечег што се у средини слике надноси над три модре, нејасне усправне црте, које плутају у ужасном квасцу. Једна збиља замазана, промочена, напацкана слика, толико да нервозног човека доведе ван себе. А ипак, у њој беше неке неодређене, скоро достигнуте, незамисливе узвишености, која вас баш веже за њу, тако да се и против своје воље закунете да ћете пронаћи шта та дивна слика представља. Повремено би вас стрефила нека сјајна али, авај, погрешна мисао. – То је Црно Море у поноћној бури. – То је неприродни бој четири основна елемента. – То је увели врес. – То је хиперборејски зимски приказ. – То је пуцање ледом окованог тока Времена. Међутим, на крају, све те маштарије устукну пред оном злослутном ствари у средини слике. Кад се за *то* једном утврди шта је, све остало биће једноставно. Но, чекајте; не личи ли то помало на џиновску рибу? Чак на самог великог левијатана?

У ствари, чинило се да је ово била уметникова замисао (моја коначна теорија, делом заснована на прикупљеним мишљењима многих постаријих особа с којима сам причао о овом питању). Слика представља једрењак у олуји код Рта Хорна; полупотонула лађа ту се ваља и од ње се тек виде три огољена јарбола; а један раздражен кит, намеран

да пловило начисто прескочи, управо се на ужасан начин набада на три врха јарболска.

Супротан зид овога предсобља беше сав прекривен паганском изложбом чудовишних батина и копаља. По некима беху густо усађени сјајни зуби налик на тестере од белокости; други беху наројтани плетеницама од људске косе; а беше и један срполик комад, с огромном ручком, која би захватила откос што га у свеже покошеној трави оставља косилица с дугачком дршком. Човек би се, гледајући, стресао и запитао какви су то чудовишни људождери и дивљаци икад могли кренути у самртну жетву тим касапским, ужасним оруђем. Измешани с овима, беху зарђала стара китоловна копља и харпуни, сви сломљени и покривљени. Нека беху оружја из прича. Овим некад дугим копљем, сада чудно извијеним, пре педесет лета побио је Натан Чобан петнаест китова од излаза до залаза сунца. А онај харпун – сада тако налик на вадичеп – завитлан је у Јаванском Мору и с њим утече кит који, много година касније, би убијен близу Рта Бланко. Првотно је гвожђе ушло близу репа, па је, ко немирна игла што у људском телу привремено борави, путовало пуних четрдесет стопа, и најзад је нађено углављено у грби.

Кад се пређе ово сумрачно предсобље и прође кроз онај ниско засвођени пролаз – просечен кроз оно што у

времена давна мора да беше велик средњи димњак с каминима свуда наоколо – уђе се у заједничку собу. Ово је још сумрачније место, с тако ниским, гломазним гредама горе, и тако старим, рапавим платницама доле, да бисте скоро помислили да ходате кајитама неког старог пловила, поготово по овако јаукавој ноћи, кад се ова стара, на углу усидрена арка, тако бесно тресе. На једној страни стајаше дуг, низак сто, налик на полицу, прекривен напуклим стакленим шкрињама, испуњеним прашним реткостима, скупљеним по најдаљим буџацама овога широког света. Стршећи из даљег угла собе, стоји тамна рупа – бар, склепан у облику главе правог кита. Какав био да био, тек, ту стоји огромна лучна кост китове чељусту, тако широка да би кочија скоро могла проћи испод ње. Унутра су отрцане полице, начичкане винским боцама, флашама и пљоскама; а у тим чељустима брзог уништења, као други Јона (којим именом га одиста и зваху), мота се један сасушен старчић, који, за њин новац, морнарима скупо продаје лудило и смрт.

Гнусне су чаше у које он свој отров лије. Иако су споља потпуно ваљкасте, унутра се лупешке зелене, испупчене чаше, лукаво сужавају к вараличком дну. Упоредни кругови, грубо резани у стакло, опасују ове разбојничке пехаре. Напуните до *ове* ознаке, и цена вам је само један

пени; до ове, још пени; и тако даље, до пуне чаше, рт— хорновске мере, коју можете искапити за шилинг.

Пошто уђем, затекнем неколико младих помораца, окупљених око једног стола, који при слабоме светлу разгледаху разне примерке *костореза*. Потражим газду и рекнем му да ми треба соба, ал' он одговори да му је место пуно – ниједног незаузетог кревета. „Но, стани де,“ додаде, куцнувши се по челу, „ниси противан да поделиш ћебе с неким харпунаром, је ли? Држим да у китолов идеш, па је боље да на такве ствари навикнеш.“

Рекнем му да никако не волим да спавам удвоје у кревету; и ако то икад будем учинио, зависиће од тога ко је харпунар, а да ћу, ако он (газда) збиља нема другог места за ме, и ако се томе харпунару не може што посебно приговорити, уместо да и даље луњам непознатим градом по тако непријатној ноћи, радије пристати на пола ћебета било ког пристојног човека.

„Тако сам и мислио. Добро; седи. Вечеру? Желиш ли вечеру? Вечера ће бити одма' готова.“

Седох на некакву стару клупу с наслоном, сву изрезуцкану ко клупа на Тврђи. На једном је крају неки преживачки морнар додавао нове украсе својим џепним ножем, сагавши се напред и приљежно делајући у

простору измеђ својих ногу. Радио је на једрењаку под пуним једрима, али није много напредовао, помислих.

Најзад нас четворицу–петорицу позову на обед у суседну собу. Беше хладно као на Исланду – не гораше баш никаква ватра – газда рече да не може то приуштити. Ништа доли две туробне лојанице, свака у свом фишеку.

Морали смо закопчати своје мајмунске јакне и полусмрзнутим прстима шоље с врелим чајем приносити устима. Но, јело беше врло хранљиво – не тек месо и кромпир, но и кнедле; забога, кнедле за вечеру! Неки момак у кишном капућу на те кнедле навали на врло opak начин.

„Мој младићу,“ рече газда, „јамачно ћеш ноћну мору имати.“

„Газда,“ прошапутах, „то није онај харпунар, је ли?“

„О, не,“ рече он, с неким ђаволски смешним изразом, „харпунар је човек тамнопут. Он кнедле никад не једе, никако – једе само шницле, а воли да буду кржаве.“

„Врага је тако!“ рекнем ја. „Где је тај харпунар? Је ли овде?“

„Биће ту ускоро,“ беше одговор.

Нисам могао а да не постанем сумњичав у погледу тог „тамнопутог“ харпунара. Како било да било, одлучим да,

ако испадне да спавамо заједно, он се мора свући и у кревет ући пре него ја.

Кад се вечера заврши, дружина се врати у собу са баром, а ја, не знајући шта друго да чиним са собом, одлучим да остатак вечери проведем ко посматрач.

Ускоро се споља зачују бука и граја. Тргнувши се, газда викне: „То је посада с *Косатке*. Вид’о сам да је јутрос јављено да је на видику; трогодишње путовање и пуна лађа. Ура, момци; сад ћемо добити најновије вести с Фиџија.“

Трупкање морнарских чизама зачу се у предсобљу; врата се широм отворе и унутра нахрупи баш дивља скупина морнара. Умотани у чупаве стражарске капуте, глава омотаних вуненим шаловима, а све крпљено и дроњаво, с брадама крутим од леденица, личили су на навалу медведа са Лабрадора. Управо се беху искрцали с лађе, а ово беше прва кућа у коју улазе. Зато није чудо што су направили праву бразду до китових уста – бара – где им збрчкани, мали, стари Јона, који ту чинодејствоваше, ускоро наливаше пуне чаше свуда наоколо. Један се пожали на гадан назеб главе, нашта му Јона смеша катранасту дозу џина и меласе, за коју се клео да је делотворан лек за све назебе и кијавице, какви год били, без обзира кол’ко дуготрајни, ил’ да ли су закачени крај

обале Лабрадора ил' на приветарној страни неког ледног острва.

Пиће им ускоро удари у главу, што се углавном дешава и најтежим пијанцима кад пристигну на копно са мора, те почеше врло бучно ђипати околу.

Приметим, међутим, да се један од њих по страни држи, и мада изгледаше да не жели да својим трезним лицем квари весеље својих морнарских другара, он се ипак, све у свему, устезаше да прави онакву буку ко остали. Овај човек одмах ми побуди занимање; а будући да морски богови одредише да ми он ускоро морнарски друг постане (мада само ко нем ортак кад је ова приповест у питању), допустићу себи да га овде донекле опишем. Беше висок пуних шест стопа, а имаше сјајна рамена и груди ко загат. Ретко виђах такву снагу у неког човека. Лице му беше врло тамно и преплануло, што му истицаше блесак белих зуба; док му у дубоким сенкама очију лебђаху некаква сећања, која као да му не пружаху много радости. Његов глас одмах одаваше да је Јужњак, а због његовога лепог стаса помислих да мора бити један од оних високих брђана с Алигенског Ланца у Вирђинији. Кад банчење његових другога достиже врхунац, овај човек искраде се неприметно, и ја га више не видех, све док не постаде мој садруг на мору. Међутим, после којег минута, његови

другари виде да га нема, па како он, изгледа, из неког разлога беше њихов велик миљеник, почну викати: „Големане! Големане! Где је Големан?“ и излете из куће да га траже.

Сад је било око девет сати, а како је соба била натприродно тиха после ових оргија, ја почех честитати себи на маломе плану што ми паде на ум непосредно пре уласка морнара.

Ниједан човек не бира радо да спава удвоје у кревету. У ствари, не бисте, највероватније, спавали ни с властитим братом. Не знам што је тако, али људи воле да су сами кад спавају. А кад дође до спавања с незнанцем, у непознатој крчми, у непознатом граду, и кад је тај незнанац харпунар, онда вам се примедбе безброј пута умноже. Није било ни неког здравог разлога што бих ја ко морнар спавао удвоје у кревету пре него ко други; јер морнари на мору не спавају удвоје у кревету ништа чешће но што нежењени краљеви то чине на копну. Наравно, сви спавају заједно у једној просторији, али имаш сопствену висаљку и покриваш се сопственим ћебетом, и спаваш у сопственој кожи.

Што више мозгах о том харпунару, све ми одбојнија биваше мисао да са њиме спавам. Беше исправно претпоставити да, пошто је он харпунар, његова пртенина, или вунина, шта год да је, неће бити баш најуреднија, а

свакако ни најфинија. Поче ме жацати посвуда. Осим тога, већ је касно и мој пристојни харпунар треба да је код куће и да иде у постељу. Претпоставимо, ето, да се свали на мене у поноћ – откуд бих могао знати из какве одвратне рупе је дошао.

„Газда! Предомислио сам се гледе тога харпунара. Нећу с њим спавати. Испробаћу ову клупу овде.“

„Како год желиш; жао ми је што не могу да ти дам столњак као душек, а ова је даска несносно храпава“ – опипавши чворове и роваше. „Ал’ причекај мало, костодельо; имам ти ја дрводељско ренде онамо у бару – причекај де, велим, па ћу те довољно удобно сместити.“ Рекавши то, он донесе ренде; онда прво својом старом свиленом марамом обриса прашину са клупе, а затим живо навали да рендише мој кревет, стално се церећи ко мајмун. Струготина је летела и лево и десно; док сечиво најзад не удари у један неуништив чвор. Газда скоро зглоб угану, па му рекох да, за име бога, престане – кревет је за ме доста мекан, а не знам како би се рендисањем без краја направила перина од борове даске. Ту он скупи струготину, уз још једно церење, баци је у велику пећ у средини собе, па оде својим послом, а мене остави задубљеног у властите мисли.

Ја сад клупу премерим и утврдим да је за стопу краћа; но то би се могло поправити столицом. Међутим, беше и за стопу ужа, а друга клупа у соби беше око четири палца виша но она изрендисана – тако да се нису могле упарити. Ја тад ставим прву клупу уздуж на једино празно место уза зид, а оставим мало размака између, да ми леђа дођу ту. Но ускоро утврдим да преко мене пири тако хладна промаја од прозорске даске, да се овај план никако не може спровести, поготово што се друго струјање, од климавих врата, сукобљаваше с оним од прозора, па скупа ствараху низ ваздушних вртложића баш код места на ком бејаш намислио да проведем ноћ.

Нека ђаво носи тога харпунара, помислим; али чекај, зар не бих могао да га предупредим – изнутра му замандалим врата, ускочим у његов кревет и не дозволим да ме пробуди ни најжешће куцање? Та замисао не изгледаше рђаво, али је одбацам пошто поново размислим. Јер ко би га знао неће ли следећег јутра, кад се појавим из собе, харпунар стојати у предсобљу, сасвим спреман да ме обори ударцем!

Још увек се осврћући око себе, и не видећи могућност да ноћ проведем на подношљив начин а да то не буде у туђем кревету, помислих да, напоследку, можда гајим неоправдане предрасуде у односу на овог незнаног

харпунара. Мислим се, мало ћу почекати; он се мора скоро појавити. Онда ћу га добро погледати, па се може десити да постанемо врло добри суложници – никад се не зна.

Но, док остали гости пристизаху, појединце ил' по двојица—тројица, и одлажаху на спавање, од мог харпунара ни трага.

„Газда!“ рекох. „Какав је то човек – да ли увек тако касно леже?“ Већ беше скоро дванаест сати.

Газда се опет уздржано насмеја, а изгледаше да га силно забавља нешто што ја не разумем. „Не,“ одговори, „он је углавном раноранилац – рано леже и рано устаје – јест, он је онај што две среће граби. Ал' је ноћас, знаш, изаш'о да торбари, а ја не видим што уопште тол'ко касни, осим ако, можебит, своју главу не може продати.“

„Своју главу не може продати? Какву ми то преварантску причу причаш?“ рекох, док бес нарасташе у мени. „Усуђујеш ли се ти то рећи, газда, да је овај харпунар, у ствари, заузет ове блажене ноћи суботње, односно јутра недељног, тако што продаје своју главу по овоме граду?“

„Управо је тако,“ рече газда, „а ја сам му рек'о да је овде продати не може, тржиште је презасићено.“

„Чим?“ повичем.

„Главама, чим другим; нема ли на свету и превише глава?“

„Знаш шта, газда,“ рекнем ја сасвим мирно, „боље да ми даље ту причу не причаш – нисам ја зелен.“

„Можебит и ниси,“ рече он, извадивши једно дрвце и дељући од њега чачкалицу за зубе, „ал’ би’ рек’о да ћеш црн да будеш ако тај харпунар туна чује да му главу манишеш.“

„Има да му је разбијем,“ рекох ја, сад опет паднувши у ватру због овог непојамног галиматијаса газдиног.

„Већ је разбијена,“ рече он.

„Разбијена,“ рекох, „разбијена, то ли желиш рећи?“

„Јамчано, и баш стог је, мислим, ни не може продати.“

„Газда,“ рекох, пришавши му, хладан ко планина Хекла у снежној олуји, „газда, престани с дељањем. Ти и ја се морамо објаснити, и то без одлагања. Ја ти дођем у гостионицу и тражим постељу; ти ми кажеш да ми можеш дати само једну полу; да друга пола припада неком харпунару. А о томе харпунару, кога ја још ни не видех, ти ми причаш упорно крајње излуђујуће и раздражујуће приче, усмерене на то да у мени изазову непријатно осећање спрам човека кога ти одреди за мог суложника – што представља однос, газда, који је присан и поверљив у највећој мери. Ја, ево, од тебе тражим да јасно и гласно проговориш и кажеш ми ко је и шта је тај харпунар, и да ли ћу ја у сваком погледу да будем безбедан проводећи ноћ

са њиме. А пре свега, буди добар па порекни ту причу о продаји главе његове, јер ако је истинита, ја је сматрам довољним доказом да је тај харпунар сасвим луд, а на памет ми не пада да спавам с лудаком; а ти, господине, баш *ти*, газда, *ти* би, господине, зато што си ме свесно наговарао да то учиним, могао за то бити гоњен кривично.“

„Ене–де,“ рече газда, удахнувши дубоко, „то је здраво дугачка продика за момка који овда–онда понеку одвали. Но, буди без бриге, буди без бриге, овај туна харпунар о ком сам ти причао баш је стиг’о с јужних мора, где је накупов’о гомилу баласамованих глава новозеландских (велике реткости, знаш), и све их је прод’о, осим једне, а ту једну покушава да прода ноћаске, јербо сутра је недеља, а не иде да се људске главе продају по улици кад народ у цркву иде. Хтеде он то прошле недеље, ал’ га ја зауставих баш кад је кроз врата крет’о, с четири главе нанизане на узицу, пљунуто ко ниска лука.“

Ова прича разјасни ту иначе необјашњиву мистерију и показа да газда, ипак, немаше намеру да са мном тера шегу – али, истодобно, шта могах мислити о харпунару који остане напољу цело вече у суботу, а начне и свету недељу, бавећи се таквим људождерским послом ко што је продаја глава мртвих идолопоклоника?

„Сигурам ти, газда, да је тај харпунар човек опасан.“

„Он плаћа редовно,“ дође одговор. „Но, хајде, кревет је пријатан. Сел и ја смо у том кревету спавали оне ноћи кад бесмо сведени. Има доста места у том кревету да се двоје разбашкаре; страшно је велик, тај кревет. Ето, пре но што га се ратосиљасмо, Сел би стављала нашег Сема и малог Џонија чело ногу. Но, једне ноћи ја сам нешто сањ’о и протег’о се, па Сем некако би избачен на под, тако да скоро сломи руку. После тога, Сел је рекла да тако не иде даље. Хајде амо, одмах ћу ти посветлити,“ и то говорећи, он ужга свећу и окрете је к мени, нудећи да иде први. Но, ја сам неодлучно стајао. Погледавши на сат у углу, он узвикне: „Видим да је недеља – нећеш ноћаске да видиш тога харпунара; он се негде усидрио. Ајде, онда; *дођи де; хоћеш ли?*“

Начас разматрах то питање, а онда се попнемо на спрат и он ме уведе у једну собицу, хладну као шкољка, а опремљену, наравно, големим креветом, збиља скоро толико великим да би у њему могла спавати, један поред другог, ма која четири харпунара.

„Ето,“ рече газда, поставивши свећу на неки трошан морнарски сандук, који је вршио двоструку службу, умиваоника и средишњег стола, „ето, сад се раскомоти, и

лака ти ноћ.“ Престанем разгледати кревет и окренем се, но он већ беше нестало.

Ја заврнем покривач и нагнем се над кревет. Мада не беше од најотменијих, ипак преглед доста добро издржа. Онда бацим поглед по соби; сем креветског оквира и средишњег стола, не могох видети никакав други намештај који би спадао у ту просторију, доли једну грубу полицу, четири зида и тапетиран заклон за камин, на ком беше представљен неки човек како згађа кита. Од ствари које баш нису спадале у собу, ту беше једна висаљка, увезана и бачена на под у једном углу собе; и велика морнарска торба с харпунаровом залихом одеће, без сумње ко замена за путнички ковчег. Ту, такође, беше гомила необичних удица од кости, на полици над камином, и један колосалан харпун, усправљен крај узглавља кревета.

А шта је то на сандуку? Подигох ту ствар и принех је светлу, попипах је и помирисах, и на сваки начин покушах да дођем до неког задовољавајућег закључка о њој. Не могу је поредити ни са чиме другим до с великим отирачем за обућу, украшеним по ивици малим, зveckавим привесцима, нечим налик на бојене бодље дикобраза око индијанског опанка. У средини овог отирача беше рупа, или прорез, какав виђате на јужноамеричким пончима. Но, да л' је могуће да би икоји

трезвен харпунар навукао на се отирач за обућу и шепурио се улицама неког хришћанског града у таквом руху? Ја га навучем, да бих га пробао, али ме он тежином притиште ко нека кошара, јер беше необично чупав и дебео, а, учини ми се, и помало влажан, ко да га је овај тајанствени харпунар носио по кишном дану. Приђем с тим на себи до комада огледала постављеног на зиду и угледам призор какав не видех у свом животу. Извучем се из тог тако журно да ушинем врат.

Седнем на ивицу кревета и почнем размишљати о овом харпунару што торбари главе, и о његовом отирачу за обућу. Пошто на ивици кревета размишљах неко време, устанем и свучем своју мајмунску јакну, а онда станем насред собе, размишљајући. Онда свучем капут, па још мало размислим у мајици. Но, како ми поче бивати баш хладно, онако полусвученом, а сетивши се да ми газда рече како харпунар неће те ноћи ни доћи дома, и будући да беше врло касно, ја прекинем да се мотам, па искочим из хлача и чизама, а онда утрнем свећу и свалим се у постељу, препоручујући се старању неба.

Не знам да л' тај душек беше пуњен клиповима кукуруза ил' разбитом грнчаријом, тек се ја подоста превртах и не могох задуго заспати. Најзад утонем у лаган дремеж и скоро да бејах на добром путу за земљу снова, кад зачујем

тежак корак у ходнику и угледам трчак светла који се у собу проби испод врата.

Господе, спаси ме, помислим, мора да је харпунар, паклени торбар главама. Ипак сам лежао сасвим мирно, одлучан да не зуцнем ни реч док ми се он не обрати. Држећи светиљку у једној руци и ону исту главу новозеландску у другој, незнанац уђе у собу и, не погледавши према кревету, стави своју свећу подаље од мене, на под у једном углу, а онда почне распетљавати свезане узице на великој торби, за коју пре рекох да се налази у соби. Живо сам желео да му видим лице, но му оно беше неко време окренуто од мене, док се бавио дрешењем отвора на торби. Кад, пак, то заврши, окрену се; кад, забога – какав призор! Какво лице! Беше тамне, ко гримизне, жуте боје, местимично облепљено великим, црнкастим квадратима. Да, баш ко што сам и мислио, он је грозан суложник; потукао се, гадно је исечен, и ево га, право од лекара. Међутим, у том тренутку се деси да он тако лице светлу окрене, да јасно видех да то никако не могу бити фластери, ти црни квадрати на његовим образима. То беху некакве мрље. Прво нисам знао шта о том да мислим; но, брзо ми паде на ум шта би могло бити у питању. Сетих се приче о једном белцу – исто китоловцу – ког су, кад западе међу људождере, ови тетовирали.

Закључим да је овај харпунар, током својих даљих путовања, морао доживети сличну пустоловину. Па шта онда, помислим, на крају крајева! То је само његова спољашност; човек може бити честит у свакој врсти коже. Али, с друге стране, шта ћемо с његовом сабласном пути, оним делом, хоћу рећи, који се налази око тетовираних квадрата и с њима нема никакве везе. Наравно, то би могао бити само добар слој тропске препланулости; но никад не чух да белац од сунца гримизножут постане. Међутим, никад нисам био на јужним морима; можда сунце тамо изазива тако чудне последице на кожи. Елем, док ме све те мисли прожимаху ко муње, тај ме харпунар уопште не примећиваше. Него, пошто с нешто муке своју торбу отвори, поче по њој претурати, па убрзо извуче некакву томахаку и торбицу од туљанове коже с крзном. Пошто ово стави на стари сандук насред собе, он узе ону главу новозеландску – баш језиву ствар – и угура је у торбу. Онда скиде шешир – нов шешир од дабровине – кадли ја замало да дрекнем од новог изненађења. На глави му не беше косе – ни колико да се барем помене – доли курјукчић темени, свијен на његову на челу. Његова ћелава гримизна глава сада изгледаше баш као плеснива лобања. Да тај незнацац не стојаше измеђ мене и врата, ја

бих кроз њих збрисао брже но што икад збрисах вечеру пред собом.

Како било да било, помислим да некако кроз прозор клиснем, ал' са стражње стране то беше други спрат. Нисам кукавица, али нисам ни знао шта да радим с том гримизном битангом што торбари главама. Незнање је страху родитељ, па како бејаш сасвим пометен и збуњен, признајем да сам га се бојао ко да ми сам ђаво упаде у собу у глувини ноћи. У ствари, тако сам га се бојао, да се тада никако не могах одважити да му се обратим и захтевам задовољавајући одговор у погледу онога што у њ изгледа необјашњиво.

У међувремену, он настави с работом свлачења и најзад откри груди и руке. Живота ми, ови његови покривени делови беху ишарани истим квадратима као и његово лице, а и леђа му беху прекривена истим тамним квадратима; као да је био у Тридесетгодишњем рату и управо из њега побегао с кошуљом од фластера. Штавише, и саме ноге му беху жигосане, као да гомила тамнозелених жаба хита уз дебла младих палми. Сада беше сасвим јасно да он мора да је нека врста одвратног дивљака, који се укрцао на китарицу у јужним морима и тако доспео у ову земљу хришћанску. Уздрхтим од те помисли. Усто и торбар

главама – можда главама сопствене браће. Могла би му се допасти моја. Господе – погледај ту томахавку!

Но не беше времена за дрхтање, јер дивљак сад започе нешто што потпуно закупи моју пажњу и увери ме да он свакако мора да је паганин. Пришавши својој тешкој кабаници, или огртачу, или капуту за невреме, коју раније беше окачио на столицу, он петљаше по џеповима, па најзад извуче чудан мали, наказан кип, с грбом на леђима, сасвим исте боје ко тродневна конгоанска беба. Сетивши се оне балсамоване главе, прво помислим да је ова црна лутка права беба, очувана на неки сличан начин. Међутим, пошто видех да се то нимало не свија и да сија баш ко углачан абонос, закључих да то може бии само идол дрвени, што се, заиста, и показа тачним. Јер дивљак сад приђе празноме камину и, уклонивши тапетирани заклон, постави свој мали, грбави кип, ко чуњ измеђ држача за дрва. Камени оквир димњака и све унутарње цигле беху баш гарави, те ја помислим да овај камин чини врло згодан олтар, илити капелу, за његовог конгоанског идола.

Нисам скретао очију с полускритог кипа, мада сам се притом осећао нелагодно – како бих видео шта ће уследити. Он прво извади за две шаке струготине из џепа своје кабанице и стави је пажљиво пред идола; онда стави комадић бродског двопека одозго па, приневши пламен

лампе, запали од струготине ватру жртвену. Мало после, након многих хитрих посезања прстима у ватру и њиних још хитријих повлачења (при чему их, изгледа, гадно опрљи), он најзад успе да извуче двопек; онда мало одува врелину и пепео, па га учтиво понуди маленоме црнци. Но се ђаволку, изгледа, не допаде та сува врста хране; ни не покрену усне. Све то чудно кривељење беше праћено још чуднијим грленим звуцима од стране богомољца, који је, изгледа, молио, једнолично певајући, или певао некакав псалм пагански, током чега му се лице грчило на врло неприродан начин. На крају, угасивши ватру, он диже идола врло нецеремонијално и стрпа га опета у џеп своје кабанице, онако немарно ко што ловац у торбу трпа мртву шљуку.

Сви ови чудни поступци повећају моју нелагодност, па, пошто видех да он испољава изражене знаке да ће окончати своје пословне делатности и ускочити к мени у кревет, помислим да је крајње време, сад ил' никад, пре но што светло се утули, да разбијем чаролију што ме тако дуго држи.

Међутим, време које утроших да смислим шта да кажем беше судбоносно. Узевши своју томахаку са стола, он јој начас разгледаше главу, затим је принесе свећи, па, држећи крај дршке у устима, издува велике облаке

дуванскога дима. Следећег тренутка, светло се угаси и овај дивљи људождер скочи к мени у кревет. Ја дрекнем, јер се више не могах уздржати; а он љутито зарокта од запрепашћења и поче ме опипавати.

Муцајући нешто, а да ни не знадох шта, котрљнем се од њега до зида, а онда га станем преклињати, ко год или што год био, да буде миран и да ме пусти да устанем и опет упалим лампу. Ал' ме грлени одговори његови одмах увере да он слабо разуме шта му говорим.

„Кој' ти ђабо?“ он најзад рече. „Ти не говори, ја 'оће убити.“ И после тих речи, упаљена томахавка поче витлати око мене у мраку.

„Газда, за име бога, Петре Лесе!“ повичем ја. „Газда! Стража! Лесе! Анђели! Спасите ме!“

„Говорити! Рећи ми ко ти бити, или, стогрома, 'оће ја убити,“ поново зарежа људождер, а његова ужасна витлања томахаваком просипаху дувански пепео по мени, док не помислих да ће ми се рубље запалити. Али, Богу хвала, у том часу газда уђе у собу, са свећом у руци, а ја скочим из кревета и притрчим му.

„Но, не бој се,“ рече он, опет се церећи, „од овог Квиквега не би ти ни длака фалила са главе.“

„Престани се церити,“ повичем. „А што ми не рече да је овај пакленски харпунар људождер?“

„Мислио сам да то знаш – не реко’ ли ти да торбари главама по граду? Но, обрни репна пераја опета, па на спавање. Квиквеже, чуј – ти зна мене, ја зна тебе – овај човек спава тебе – ти зна?“

„Мене зна пуно,“ прогунђа Квиквег, пућкајући на своју лулу и седећи усправљен у кревету.

„Ти уђе,“ додаде он, позивајући ме кретњом луле и збацујући постелину на једну страну. Он ово заиста изведе не само на уљудан, већ и на истински љубазан и милостив начин. Застанем и погледам га начас. Упркос свим својим тетоважама, он беше, све у свему, чист и пријатан људождер. Око чега ја то подижем галаму, помислим у себи — тај човек је људско биће ко и ја; он има исто толико разлога да страхује од мене колико ја да се бојим њега. Боље спавати с трезним људождером но с пијаним хришћанином.

„Газда,“ рекох, „кажи му да склони ту своју томахавку, или лулу, ил’ како је већ зовеш; укратко, кажи му да престане пушити, па ћу лећи с њим. Баш не љубим да неко пуши поред мене у кревету. То је опасно. Осим тога, несам осигуран.“

Ово буде речено Квиквегу и он се одмах повинова, па ми поново кретњом показа да уђем у кревет – откотрљавши се

на другу страну таман толико ко да вели: „Нећу ти ни ногу додирнути.“

„Лаку ноћ, газда,“ рекох ја, „можеш ићи.“

Легох, и никад у животу нисам боље спавао.

Глава 4. ПОКРИВАЧ. Кад се ујутро око сванућа пробудим, нађем да је Квиквегова рука пребачена преко мене с пуно љубави и нежности. Скоро бисте помислили да сам му жена. Покривач беше направљен од разних комадића тканине, с пуно необичних малих, разнобојних квадрата и троуглова; а та рука његова, сва прекривена тетоважом бескрајног цртежа критског лавиринта, чији ниједан део не беше потпуно исте нијансе ко други – зато што је, претпостављам, на мору руку неједнако држао на сунцу и у сенци, с рукавима од кошуље заврнутим неправилно и у различито време – та његова рука, велим, потпуно је личила на део тог шареног прекривача. У ствари, како рука делом почиваше на њему кад се први пут пробудих, тешко је могах разликовати од прекривача, тако им боје беху измешане; тако да само по осећају тежине и притиска могах знати да ме Квиквег грли.

Чудно сам се осећао. Покушаћу то објаснити. Добро се сећам унеколико сличних околности које су ме задесиле кад сам био дете; да ли све беше стварност или сан, никад

не могах разрешити. Радило се о овоме. Изводио сам неке лудорије – мислим да сам покушавао да се успужем уз димњак, како сам видео да то ради један мали димњачар који дан раније; а моја маћеха, која ме је стално, због свега и свачега, шибала ил' слала на спавање без вечере – моја мајка ме је извукла за ноге из димњака и отерала на спавање, иако беше тек два сата по подне, двадесет првог јуна, најдужег дана у години на нашој полулопти. Осећао сам се ужасно. Међутим, то се не могаше изменити, те се ја попнем степеницама до своје собице на трећем спрату, свучем се што сам спорије могао, да убијем време, па се с горким уздахом увучем у постељу.

Лежао сам ту и туробно рачунао да мора протећи целих шеснаест сати пре но што се могу надати васкрсу.

Шеснаест сати у кревету! Крста су ме болела од саме помисли на то. А беше и врло светло; сунце сјаше кроз прозор, кочије јако тандркаху на улици, а по целој кући се разлегаху весели гласови. Осећао сам се све горе и горе; напослетку, устанем, обучем се и, полако сишавши доле само у чарапама, потражим своју маћеху и изнебуха јој се бацим пред ноге, преклињући је да ме, као нарочиту услугу, добро испраши папучом због рђавог владања; ама, било шта, само да ме не осуди да лежим у постељи тако неподносно дуго. Међутим, она беше најбоља и

најсавеснија маћеха, тако да сам се морао вратити у своју собу. Неколико сати лежао сам тамо сасвим будан, осећајући се много горе него икад касније, чак и у највећим потоњим недаћама. Мора да најзад падох у сан с гадном ноћном мором. Полако се будећи из њега – још напола у сновима – отворим очи, а раније осунчану собу сад обавијаше тама спољашња. Одмах осетим потрес кроз цело тело; ништа се није видело и ништа чуло; а као да нека натприродна шака беше у мојој. Моја рука лежаше на покривачу, а безимени, незамисливи, неми облик или утвара, чија шака то беше, као да сеђаше сасвим уз моју ивицу кревета. Као да су се векови гомилали један на други док сам ту лежао, слеђен од неподносног страха, не усуђујући се да повучем руку; а стално мислећи како би, кад бих је могао макнути бар за један јединцати палац, та ужасна чаролија била развејана. Нисам знао како се ово стање свести најзад одпуља од мене; но, кад се пробудим ујутро, с језом се сетим свега, а затим сам се данима и недељама, и месецима, губио у неуспешним покушајима да објасним ту загонетку. Чак и сада често њом разбијам главу.

Елем, искључујући ужасан страх, моји утисци кад сам осетио ту натприродну шаку у својој беху слични, у својој необичности, онима које доживех кад се пробудих и видех

Квиквегову паганску руку пребачену преко мене. Међутим, на крају, у чврстој стварности, трезвено сагледам, један по један, све догађаје од протекле ноћи, па сам после лежао свестан само смешног положаја. Јер, мада покушах да му руку помакнем – да раскинем његов женички загрљај – он ме, онако заспао, ипак и даље чврсто стезаше, као да нас двојицу ништа доли смрт раздвојити неће. Ту покушам да га пробудим – „Квиквеже!“ – али његов једини одговор беше хркање. Ја се онда преокренем, а чинило ми се ко да ми је врат у коњској оглавини; кадли, изненада, осетим лагано гребање. Одгрнем покривач, а ту лежи томахавка и спава дивљаку уз бок, као да је нека беба са секирастим лицем. Баш се добро засосило, помислим: у постељи, овде, у туђој кући, усред бела дана, с људождером и томахавком! „Квиквеже! За име бога, Квиквеже, пробуди се!“ Најзад, помоћу доста копрцања и гласних и непрестаних примедби да је неприлично да грли свог мушког садруга на тако брачан начин, успем да ишчупам некакво гунђање; мало после, он повуче руку, стресе се сав, ко њуфаундлендер кад изађе из воде, и седе у кревету, крут ко копљача, гледајући ме и трљајући очи као да се баш не сећа откуда ја ту, мада као да му поче свањивати нека нејасна представа о томе да нешто зна у вези са мном. У међувремену, ја сам мирно лежао, посматрајући га, сад без

икаквих озбиљних бојазни, и намеран да подробно осмотрим једно тако занимљиво биће. Уто он, најзад, изгледа дође до закључка у погледу личности свог суложника, и очигледно прихвати чињенично стање; искочи на под, па ми, извесним знацима и звуцима, стави на знање да ће се он, ако то мени одговара, обући први, а онда мене пустити да се облачим после, препустивши ми целу собу. Помислим: Квиквеже, у датим околностима, ово је врло пристојан увод; но, истина је да ови дивљаци имају урођено осећање финоће, ма шта ви мислили; чудо је колико су у бити учтиви. Ја указујем ово посебно поштовање Квиквегу зато што он са мном поступао с много уљудности и обзира, док сам ја крив због велике неотесаности; буљио сам у њ из кревета и посматрао како се дотерује; јер начас моја радозналост надвлада моје васпитање. Ипак, човек као Квиквег не среће се сваког дана; он и његови поступци збиља беху вредни посебне пажње.

Он се поче облачити озго, стављајући на главу свој шешир од дабровине, који, иначе, беше врло висок, а затим – јоште без чакшира – ишчепрка своје чизме. Зашто онда уради оно што уради, немам појма, тек, следећи његов потез беше да се угура – с чизмама у руци и са шеширом на глави – под кревет; након чега, по разним

жестоким уздасима и напињањима, ја закључим да он то напорно ради на навлачењу чизама; мада се ни по једном закону пристојности за који сам икад чуо не тражи од било кога да се осами кад обува чизме. Међутим, Квиквег, видите, беше створење у прелазној фази – ни гусеница, ни лептир. Беше таман толико просвећен да своју сировост покаже на најчуднији могућ начин. Образовање му још не беше завршено. Беше студент. Да не беше нешто мало просвећен, врло вероватно се уопште не би бактао чизмама; с друге стране, да још увек није био дивљак, не би ни сањао да се завуче под кревет да би их обуо. Он се најзад појави, са шеширом који му беше веома улубљен и набијен на очи, па поче шкрипати и шепати по соби, као да га, како баш не беше свикао на чизме, његов влажни, наборани пар од кравље коже – још, вероватно, нерађен по наруцби – доста жуља и мучи при првом наступу по оштро хладном јутру.

Пошто уто приметим да нема завеса на прозору, те да се, пошто је улица баш уска, из куће преко пута јасно види у собу, и све више свестан како неприлично Квиквег изгледа, док јурца околу с мало чим другим на себи доли шеширом и чизмама; замолим га, како сам најбоље умео, да мало убрза своје дотеривање, а нарочито да уђе у панталоне што пре може. Он послуша, а онда се поче

умивати. У то јутарње доба, сваки хришћанин лице би умио; а Квиквег се, на моје чуђење, задовољи тиме да своје прање ограничи на груди, руке и шаке. Затим обуче прслук, па узе комад тврдога сапуна с умиваоника— средишњег стола, умочи га у воду и поче сапуњати лице. Вребао сам да видим где то држи бријач, кадли, гледај само, он узима харпун из креветског угла, одваја дуг, дрвени држак, вади врх из корица, мало га на својој чизми оштри, па, пришавши комаду огледала на зиду, започиње живахно стругање, или, пре ће бити, харпунирање својих образа. Мислим се ја, Квиквеже, ово ти је претеривање у коришћењу Роџерсове најбоље ножарије. Касније се мање чудих овом поступку, кад спознадох од каквог је финог челика врх харпуна направљен и како се увек пази да дуге, праве ивице, буду изванредно оштре.

Остатак његовог дотеривања би убрзо завршен, па он поносно измаршира из собе, умотан у своју кормиларску мајмунску јакну и играјући се својим харпуном ко маршалском палицом.

Глава 5. ДОРУЧАК. И ја брзо поступим ко он, па се спустим у собу са баром и поздравим исцерееног газду баш весело. Нисам према њему осећао никакво

непријатељство, иако ме беше немало завитлавао у вези с мојим суложником.

Међутим, добар смех је изванредна ствар, и прилично ретка изванредна ствар; утолико горе. Стога, ако било који човек самом својом личношћу другом нуди материјал за добру шалу, нек не буде мрзовољан, већ нек радосно допусти да буде коришћен и искоришћен тако. А што се тиче онога човека што у себи има обилно нечега што смех изазива, будите сигурни да у том човеку лежи нешто више но што сте можда помислили.

Соба с баром сад беше пуна гостију који прошле ноћи дођоше, а које досад не бејаш добро загледао. Малне сви су били китоловци; први официри, други официри, и трећи официри, дрводеље, поморски бачвари, поморски ковачи, и харпунари, и обични морнари; препланула и мишићава дружина, жбунастих брада; неострижена, чупава скупина, сва обучена у мајмунске јакне ко у јутарње огртаче.

Могли сте доста једноставно погодити колико је сваки од њих провео на копну. Здравни образ овог младог момка налик је на крушку печену на сунцу и скоро да има исти њен мошусни мирис; не може да буде више од три дана да се искрцао после свога индијскога путовања. Онај човек до њега изгледа који тон светлије; могло би се рећи да у њему има примеса атласног дрвета. У путу трећега, још увек

оклева тропско жугосмеђе, но ипак малко избелјено; он се, без сумње, задржао коју недељу на копну. Међутим, ко могаше показати образ као Квиквег? Који, пруган разним тоновима, беше налик на западну косу Анда, која показује, у једном стерању, различите климе, све појас по појас.

„Клопа, хај!“ сад викну газда, широм отворивши врата, те ми одемо на доручак.

Кажу да људи који виде света тим постају доста опуштени у понашању, доста прибрани у друштву. Мада не баш увек: Ледјард, велики путник новоенглески, и Манго Парк, шкотски; од свих људи, они беху у салону најнесигурнији. Међутим, можда пуко прелажење преко Сибира у саоницама које вуку пси, што Ледјард учини, или дуго, усамљеничко шетање празна стомака у срцу црначке Африке, што у бити беше оно што сироти Манго изведе – та врста путовања, велим, можда није понајбољи начин за стицање високе друштвене углађености. Ипак, најчешће се та ствар може стећи било где.

Оваква размишљања баш на овом месту изазвана су околношћу да скоро сви, пошто седосмо за сто, а ја се спремах да чујем неке добре приче о китоловству, на моје немало изненађење утонуше у најдубљу ћутњу. И не само то, већ изгледаху збуњено. Да, ту је била група морских вукова, од који су многи, без и најмање плахости,

пристајали уз велике китове на океанима – њима сасвим туђим – и убијали их на мегдану а да не би ни трепнули; па ипак, овде су седели за заједничким столом са доручком – сви истог позива, сви сродних склоности – и тако сметено један другог околу гледали, као да се никад не макоше од некога тора у Зеленим Планинама. Занимљив приказ; ти стидљиви медведи, ти плахи ратнички китоловци!

А што се тиче Квиквега – ех, Квиквег сеђаше ту међ њима – и још на челу стола, тако је испало; хладан ко леденица. Наравно да не могу пуно тога рећи у корист његовог одгоја. Ни његов највећи поштовалац не би могао искрено правдати то што је он донео свој харпун са собом на доручак, и што га је ту користио без углађености; тако што се њиме преко стола пружао, уз непосредно угрожавање многих глава, и привлачио себи говеђе шницле. Но, то је свакако радио веома смирено, а свако зна да, по оцени већине људи, радити било шта смирено значи радити то отмено.

Нећемо овде говорити о Квиквеговим особеностима; како избегаваше кафу и вруће хлеччиће, а своју недељену пажњу усмеравао на говеђе шницле, напола печене. Довољно је рећи да он, кад се доручак заврши, оде, као и остали, у заједничку собу, запали своју томахапку—лулу, па

ту сеђаше, мирно варећи и пушећи, са својим
нераздвојним шеширом на глави, док ја изађох у шетњу.

Глава 6. УЛИЦА. Мада бејох запањен првим,
летимичним увидом у то како се чудна особа ко Квиквег
креће у углађеном друштву једног просвећеног места, та ме
запањеност прође чим изађох у своју прву дневну шетњу
кроз улице Новога Бедфорда

У улицама близу докова било које знатније луке често је
изложен погледима шарениш најнеобичнија изгледа из
страних крајева. Чак и на Бродвеју и у Улици Кестенова,
медитерански морнари знају да налете на преплашене
даме. Регентска улица није непозната Ласкарима и
Малајцима; а у Бомбају, у Парку Аполо, прави Јенкији
често препадају домороце. Међутим, Нови Бедфорд
превазилази и Водену улицу и Волинг. На тим потоњим
местима, можете само морнаре видети; у Новом Бедфорду,
стварни људождери стоје и чаврљају на уличним
ћошковима; потпуни дивљаци; а многи од њих још на
својим костима носе месо безбожно. То изазива зурење
неупућених.

Но, сем Фицијаца, Тонгатубуараца, Еромангоанаца,
Пенангијаца и Бригијаца, и сем дивљих представника
китоловног заната што се незапажени мотају улицама,

видећете друге призоре, зачудније, а свакако смешније. Тун у овај град стижу сваке седмице небројени зелени Вермоњани и људи из Новог Хемпшира, сви жедни добитка и славе риболова. Најчешће су млади, снажна склопа; момци што обараху шуме, а сад желе да одбаце секиру и зграбе китоловно копље. Многи су зелени ко Зелене Планине из којих дођоше. У погледу неких ствари, помислили бисте да су само неколико сати стари. Погледајте тамо, оног момка што се шепури на углу! Носи шешир од дабровине и фрак, а опасан је морнарским појасом с ножем у корицама. Ево још једнога, с непромочним морнарским шеширом и с огртачем од бомбазена.

Ниједан кицош одгајан у граду не може се поредити с неким гајеним на селу – хоћу рећи, с истинским простачким кицошем – с момком који ће, по пасјој врућини, своја два јутра косити у рукавицама од јеленске коже, из страха да му не преплану руке. Елем, кад овакав селски кицош забије у главу да стекне посебан углед, па ступи у велико китоловно рибарство, треба да видите оне смешне ствари које ради пошто пристигне у луку. При уговарању своје морнарске опреме, он наручује звонцасте дугмиће за своје прслуке; ремене за своје платнене чакшире. О, сироти сељо! Како ли ће жалосно пуцати ти

ремени у првој силној бури, кад будеш сатеран, с ременима, дугмићима и осталим, право у грло олујине.

Не, немојте помислити да овај чувени град има само само харпунаре, људождере и неотесанце, да их својим посетиоцима прикаже. Никако. А ипак је Нови Бедфорд чудно место. Да не беше нас, китоловаца, овај комад копна би данас, можда, био у исто онако страшном стању ко обала Лабрадора. Како стоје ствари, делови његовог залеђа довољни су да човека преплаше, тако коштуњаво изгледају. Сам град је можда најскупље место за живот у целој Новој Енглеској. Ово је земља уља, наравно, али не ко Ханан; земља, такође, кукуруза и вина. Улицама не тече млеко; нити их у пролеће поплочавају свежим јајима. Ипак, том упркос, нигде у целој Америци нећете наћи више кућа сличних патрицијским, цветнијих паркова и башта, но у Новом Бедфорду. Откуд они? Како су засађени на тој земљи, некоћ покривеној тек шкрбастом, троскавом лавом?

Идите да погледате оне симболичке гвоздене харпуне по оним високим господским кућама, па ћете добити одговор на своје питање. Да; све ове лепе куће дошле су с Атланског, Пацифичког и Индијског Океана. Од прве до последње, оне су харпуниране и с дна мора амо горе довучене. Може ли Негг Александар такав подвиг извести?

У Новом Бедфорду, очеви, кажу, дају китове ко мираз својим кћерима, а нећакиње опремају с по неколико делфина сваку. Морате у Нови Бедфорд ићи да сјајно венчање видите; јербо, кажу, уљна спремишта имају у свакој кући, па сваке ноћи безобзирно горе сву силу спермацетских свећа.

Лети је град пријатно видети: пун красних јавора – дугачке авеније зеленог и златног. А у августу, високо у ваздуху, дивни и дарежљиви дивљи кестенови ко свећњаци нуде пролазнику своје шиљате, усправне чуњеве скупљених цветова. Толико је свемоћна вештина људска; која у многим деловима Новог Бедфорда нанесе сјајне зараванке цвећа на безвредне стене, одбачене задњег дана стварања.

Што се тиче жена Новог Бедфорда, оне цвату ко румене руже њине. Него руже само лети цвату; док је нежно руменило њихових образа вечито, ко светло сунчано на седмоме небу. Другде да нађете такав цват ко њихов не можете, осим у Салему, где, кажу ми, младе цуре таквим мошусом одишу да их њини морнарски драгани осете на миље од обале, ко да се мирисним Молуцима ближе а не прудинама пуританским.

Глава 7. КАПЕЛА. У том истом Новом Бедфорду налази се Китоловчева Капела, и мало је мрких рибара које чека путовање за Индијски Океан или Пацифик који пропусте да недељом посете то место. Ја сам сигуран да нисам.

Пошто се из шетње вратим, поново излетим ради овог нарочитог посла. Време се беше окренуло од јасног, хладног а сунчаног, на оштру суснежицу и измаглицу. Умотан у чупав капут од сукна званог медвеђа кожа, пробијао сам се кроз упорну буру. Уђем унутра и затекнем мали, раштркан скуп морнара и морнарских жена и удова. Владаше пригушена тишина, повремено прекидана само завијањима буре. Сваки од ћутљивих верника као да је намерно седео одвојен од других, као да је сваки неми бол засебан и неизречан. Свештеник још не беше стигао; па та ћутљива острва мушкараца и жена сеђаху ту, непомично посматрајући неколико мраморних плоча црних ивица, уграђених у зид с обе стране проповеднице. На трима од њих беше написано нешто овако, мада не тврдим да наводим дословце:

ПОСВЕЂЕНО УСПОМЕНИ НА ЦОНА ТАЛБОТА, који, у својој осамнаестој години, несташе паднувши са брода у море близу Острва Пустоши, крај Патагоније, *1. новембра*

1836. ОВУ ПЛОЧУ ЊЕМУ У СПОМЕН ПОСТАВЉА
СЕСТРА ЊЕГОВА.

ПОСВЕЂЕНО УСПОМЕНИ НА РОБЕРТА ЛОНГА,
ВИЛИСА ЕЛЕРИЈА, НАТАНА КОЛМЕНА, ВОЛТЕРА
КЕНИЈА, СЕТА МЕЈСИЈА, И САМУИЛА ГЛЕЈГА, који
чињаху једну од посада чамаца ЛАЂЕ *ЕЛИЗА*, које ван
видокруга одвуче кит, на приобалном ловишту на
ПАЦИФИКУ, *31. децембра 1839*. ОВУ ПЛОЧУ МРАМОРНУ
ОВДЕ ПОСТАВЉАЈУ ЊИХОВИ ПРЕЖИВЕЛИ
МОРНАРСКИ ДРУГОВИ.

ПОСВЕЂЕНО УСПОМЕНИ НА ПОКОЈНОГ КАПЕТАНА
ЈЕЗЕКИЉА ХАРДИЈА, ког на прамцу његовога чамца уби
кит уљешура, код обале Јапана, *3. августа 1833*. ОВУ
ПЛОЧУ ПОСТАВЉА ЊЕМУ У ПОМЕН ЊЕГОВА
УДОВИЦА.

Стресем суснежицу са шешира и капута покривених
ледом и седнем близу врата, а окренувши се у страну,
изненадим се кад недалеко од себе опазим Квиквега. Под
утицајем озбиљности призора, на лицу му беше
забленутост пуна чуђења и сумњичаве радозналости. Овај
дивљак, изгледа, беше једина особа која примети мој
улазак; јер беше једини који није знао читати, па, тако,
није читао оне хладне натписе на зиду. Да ли ико од
рођака помораца чија имена беху на њима сад беше међ

паством, нисам знао; међутим, толико има незабележених несрећа у рибарству, и тако јасно неке од присутних жена изражаваху лицем, ако не спољним обележјем, неки сталан јад, да са сигурношћу осетих да су ту, преда мном, окупљени они у чијим незацељивим срцима поглед на те чемерне плоче неизбежно чини да старе ране изнова крваре.

Ох, ви, чији мртви леже сахрањени под зеленом травом; који, стојећи окружени цвећем, можете рећи, ту – *ту* лежи мој љубљени; ви не знате пустош која тишти у грудима као што су ове. Којих ли горких празних места на тим црно оивиченим плочама што не покривају никакав пепео! Којег ли очаја у тим бешћутним натписима! Којих ли црних празнина и нежељених безверности у тим редовима, што као да разједају целокупну веру и ускраћују ускрснуће оним бићима која, незнано где, погибоше без гроба. Те плоче би исто тако могле стојати у пећинама Елефанте ко и овде.

У који попис живих бића су укључени мртви човечанства; зашто распрострањена пословица за њих вели да не могу говорити, мада имају више тајни него Гудвински Прудови! Како то да имену оног који јуче на други свет оде предмећемо онако важну и безверну реч, а ипак му то право не дамо аколи се само укрцао на пут за

далеке Индије овог живог света; зашто предузећа за животно осигурање исплаћују одштету у случају смрти бесмртника; у каквој вечној, непомичној одузетости и округној, безнадежној обамрлости, још лежи прастари Адам, који умре пре шездесет округлих столећа; како то да још увек одбијамо да се утешимо због оних за које ипак тврдимо да бораве у блаженству неизречном; зашто се сви живи труде да ућуткају све мртве; због чега пука гласина о лупкању у некој гробници цео град преплаши? Све те ствари нису без свог значења.

Но се вера, као шакал, храни међу гробовима, па чак и из ових црних сумњи бере своју живу наду.

Тешко да треба рећи с каквим сам осећањима, уочи нентакитског путовања, посматрао те плоче, и по тамном светлу тога намраченог, тужног дана, читао о судбини китоловаца који одоше пре мене. Да, Исмаило, иста судба може твоја бити. Ипак се некако опет развеселим.

Одлични разлози да се укрцам, добра прилика, чини се, да напредујем – јест, разбит чамац учиниће ме бесмртним почасним унапређивањем без повишице. Јесте, има смрти у овоме послу китоловства – неисказно брзог, збрканог отпремања човека у вечност. Па шта онда? Чини ми се да смо ми јако погрешно разумели ово питање живота и смрти. Чини ми се да је оно што зову мојом сенком овде на

земљи, моја права бит. Чини ми се да смо, гледајући у ствари духовне, много слични остригама, које сунце гледају кроз воду и мисле од те мутне воде да је ваздух најпрозирнији. Чини ми се да је моје тело само талог мога бољег бића. У ствари, нек ми узме тело ко год хоће, нек га узме, велим, то ја нисам. Па, стог, трипут ура за Нентакит; а разбити чамац и разбито тело нек се десе кад се десе, јер разбити душу моју ни сам Јов не може.

Глава 8. ПРОПОВЕДНИЦА. Нисам дуго седео, кадли уђе човек неке упечатљиве снаге. Чим се врата тучена олујом залупише за њим, сва паства га одмах поче живо и с поштом гледати, што довољан доказ беше да је тај наочити старац свештеник. Да, то беше славни отац Јавор, како га зваху китоловци, чији беше велик миљеник. Он је био морнар и харпунар у својој младости, но је током многих протеклих година посветио живот духовничкој служби. У време о коме пишем, отац Јавор био је у крепкој зими здраве старости; оне врсти старости која ко да се утапа у другу процветалу младост, јер из свих процепа бора његових сијаху нека блага светлуцања новодозревајуће цвати – зеленила пролећног што вири чак и испод фебруарског снега. Нико ко раније чу његов животопис не могаше при првом сусрету посматрати оца Јавора без

крајњег занимања, јер је било неких на њ накалемљених свештеничких осебујности, које се могаху приписати оном пустоловном поморском животу који је водио. Кад он уђе, приметим да не носи кишобран, а свакако не беше дошао у сопственој кочији, јер му је низ шешир од непромочног платна клизио снег који се топио, а његов велик капут од морнарског сукна ко да га је поду вукао због тежине воде коју упи. Међутим, он скиде шешир, капут и каљаче, све једно по једно, и обеси их у једном малом простору у оближњем углу, а затим, обучен у пристојно одело, тихо приђе проповедници.

Као све старинске проповеднице, ова беше врло висока, а будући да би уобичајене степенице за ту висину, због њиног великог угла с подом, озбиљно стесниле ионако малу површину капеле, архитект је, изгледа, поступио по предлогу оца Јавора и завршио проповедницу без степеница, уместо којих је поставио висеће бочне лестве, сличне онима које се користе за пењање на лађу из чамца на мору. Жена једног поморског капетана беше опскрбила капелу лепим паром црвених вунених сигурносних конопаца за ове лестве, а како су и оне саме имале леп врх и биле обојене у махагони, цела мајсторија, имајући у виду каква је капела у питању, никако не изгледаше рђаво. Заставши начас у подножју лестви, и са обе руке

ухвативши украсне чворове на сигурносним конопцима, отац Јавор баци поглед нагоре, а онда се, с правом морнарском спретношћу, али ипак смерно, пребацујући руке једну преко друге, успење уз лестве, као да се пење до главнога коша свога брода.

Вертикални делови ових бочних лестви, како је обично случај с висећим лествама, беху од ужета пресвученог платном, а само пречаге беху од дрвета, тако да је код сваког степеника постојала спојка. Кад први пут бацих поглед на проповедницу, не могах а да не приметим да ове спојке, ма како прикладне за лађу, у овом се случају чине непотребним. Јер никако нисам очекивао да видим како се отац Јавор, достигавши врх, полако окреће, а онда сагиње преко проповеднице и полако повлачи лествице нагоре, пречагу по пречагу, док целе не беху убачене унутра, што га учини неосвојивим у његовом маленом Квибеку.

Неко време размишљах о разлозима за то, али их не могах сасвим разумети. Отац Јавор уживаше тако широк углед што се тиче отворености и богобојазности, да га не могах сумњичити да чувеност стиче каквим пуким позоришним смицалицама. Не, помислим, мора постојати неки трезвен разлог за овакву ствар; штавише, то мора да је знамење нечег невидљивог. Може л' бити, онда, да тим чином одвајања телесног он означава своје даљење

духовно, на неко време, од свих спона и веза световних? Да, јер, опскрбљена месом и вином Јеванђеља, овом правом човеку божијем та проповедница, видим, јесте тврђа самодоволна – висок Еренбрајтштајн, с вечним врелом воде унутар зидина.

Међутим, бочне лестве не беху једино чудно обележје овог места позајмљено из свештениковог пређашњег, поморског живота. Између мраморних кенотафа с обе стране проповеднице, зид за њоме био је украшен великом сликом, која представљаше неку лађу јуначну како се супроставља ужасној олуји надомак низветарне обале од црних стена и снежних разорних валова. А високо изнад разлетелих крпастих облака и тамних ваљајућих облака, ту лебди острвце сунчане светлости, из ког сија анђелово лице; а то сјајно лице осветљава дугим зраком једну тачку на тамо—амо бацаној палуби, нешто налик оној сребреној плочици коју уметнуше у платницу *Победину* тамо где Нелсон паде. „Ах, лађо јуначна,“ чини се да говори анђео, „гурај, гурај, лађо јуначна, и кормило чврсто држи; јер, погледај, сунце се пробија; облаци се котрљају даље – близу је најведрији азур.“

Чак ни сама проповедница не беше без трагова тог истог поморског укуса који се исказао у лествама и слици. Њена дрветом обложена предња страна личила је на широк

прамац неке лађе, а Свето писмо почиваше на истуреном комаду спиралне резбарије, обликованом као виолинска глава на кљуну лађеном.

Шта би могло да има више значења? Јер је проповедница увек овом свету челни део; све друго је за њоме; проповедница води човечанство. Одатле се бура божјег живог гнева понајпре опажа, а прамац мора издржати најранији налет. Одатле се Бог ветрића повољних ил' бурних понајпре призива за ветре повољне. Јест, свет је лађа на свом путовању одлазном, а не путовању завршеном; а проповедница јесте прова њена.

Глава 9. ПРОПОВЕД. Отац Јавор устаде, па благим гласом ненаметљивог ауторитета наложи раштрканој пастви да се збије. „Пролаз на десном боку, тамо! Побочи ка левом боку – пролаз на левом боку, ка десном боку! Ка средини лађе! Ка средини лађе!“

Међ клупама дође до пригушеног клопота тешких морнарских чизама и још лакшег стругања женских ципела, па се опет све утиша, а све очи окрену се проповеднику.

Он мало застаде, па клече у прамац проповеднице, прекрсти на грудима своје велике, преплануле шаке,

уздиже затворене очи и измоли молитву тако дубоко
побожну, да изгледаше ко да клечи и моли се на дну мора.

Кад се то заврши, отегнутим, свечаним тоновима, налик
сталном звону звона лађе што у магли тоне на пучини –
таквим тоновима започне он читати химну која следи; али
тај начин промени пред завршним строфама, те из њега
провале звонко весеље и радост:

„Ребра и ужаси у кита
Свише нада мною грозну таму,
Док Божји светли вал ту скита
И гура ме дубље у јаму.

Видех да отвор пакла прети,
И ту само боли и муке;
Знају их само ти проклети,
Ох, тонух у очаја руке.

У црном јаду призвах Бога,
Кад једва веровах у њега,
А он чу жалбу раба свога –
Даде му да из кита бега.

Он брзо дође где мољах ја,
Ко ношен од делфина веља;

Страшно а сјајно ко муња сја
Лице Бога Избавитеља.

Моја песма пева о томе
Часу ужаса и весеља;
Слава нека је Богу моме,
Његова милост и моћ веља.“

Скоро сви се придружише у певању те химне, која нарасте високо изнад завијања буре. Наступи кратка пауза; проповедник полако окреташе листове Библије, па најзад, уметнувши шаку на одговарајућу страну, рече: „Љубљени другари, прибите задњи стих прве главе Јоне – ‚А Бог беше припремио велу рибу да прогута Јону.‘ “

„Другари, ова књига, која има тек четири главе – четири нити – само је један од најмањих струкова у моћном ужету Светог писма. А које дубине душе Јонина врпца за мерење дубине истражује! Какав бременист наук нам представља тај пророк! Каква племенита ствар је тај хвалоспев у рибином трбуху! Како је налик на велике вале и силно величајан! Осећамо потопа како нас прелива, с њим ронимо до алгама прекритог дна морског; трава морска и сав муљ морски око нас су! Но, *који* је то наук коме нас та књига о Јони учи? Другари, то је наук од два струка; наук свима нама ко људима грешним, и наук мени ко пељару Бога

истинога. Ко људима грешним, то је наук свима нама стог што је то прича о греху, безосећајности, нагло пробуђеним страховима, брзој казни, покајању, молитвама и, најзад, избављењу и радости Јониној. Као што је случај са свим грешницима међ људима, грех овога сина Аматијевог беше у његовом упорном непоковавању заповести божјој – неважно је сад каква то заповест беше, или како беше саопштена – за коју он нађе да је тешка заповест. Но, све ствари које Бог би хтео да чинимо, тешке су нам – упамтите то – и отуд нам он чешће заповеда но што хоће да нас убеђује. И ако ми Бога послушамо, ми се себе морамо одрећи; а баш то одрицање себе твори муку да се Бог послуша.

С овим грехом непокорности у себи, Јона се још више руга Богу настојећи да бежи од њега. Мисли да ће лађа што је људи направише да га однесе у земље гдено Бог не влада, него само овог света капетани. Он се шуља пристаништем Јопе и лађу тражи што иде за Таршиш. Ту се крије, можда, један овде досад непримећен смисао. По свим причама, Таршиш бити не може град ниједан други доли савремени Кадиз. То је мишљење људи учевних. А где је, другари, Кадиз? У Шпанији је Кадиз; онолико водом удаљен од Јопе колико је Јона, можда, могао пловити у та прастара времена, кад Атлантук беше море скоро

непознато. Зато што је Јона, савремена Јафа, другари, на најисточнијој обали Медитерана, сиријској; а Таршиш, ил' Кадиз, одатле је више него две хиљаде миља, одмах иза Гибралтарског Теснаца. Видите ли, сад, другари, да је Јона покушао да од Бога бежи преко света? Бедни човек! Ох! Колико подао и вредан свакога презрења; натучена клобука и са оком кривца, крије се од свога Бога; тумара између бродовља ко огаван провалник, ком се жури да оде преко мора. Тако неуредна и самооптужна изгледа, да би, да у оно доба беше полицаја, Јона, само на основу сумње да ту нешто није у реду, био ухапшен пре него што ступи на палубу. Како је јасно да је бегунац! Без пртљага, без клобучаре, без кофера или путне торбе — никакви га пријатељи не прате на пристаниште да му збогом пожелеле. Најзад, после доста изоклног трагања, он налази лађу за Таршиш, која завршава укрцај товара; како он на лађу крочи, сви морнари начас прекидоше да товаре робу, јербо опазише зао поглед странчев. Јона види то; ал' се залуд труди да изгледа мирно, самопоуздано; залуду свој јадни осмех испробава. Јак предосећај о овом човеку убеђује морнаре да он није невин. На свој враголаст но ипак и озбиљан начин, они један другом шапућу: „Јашо, овај је ороббио неку удовицу“; или: „Јоле, вид' овога; тај ти је двоженац“; или: „Бато, момче, чини ми се, ово је

прељубник који је збрисао из затвора у старој Гомори, ил', можебит, један од одбеглих убица из Содоме'. Један други трчи да прочита оглас закуцан на стубу пристана за који је лађа привезана, којим се нуди петсто златника за хватање неког оцоубице и даје опис његов. Он чита и погледа Јону па оглас; док се сви његови другари, подбодени, сад тискају око Јоне, спремни да га зграбе. Преплашени Јона дрхти, те што год се куражнијим гради, то изгледа већом кукавицом. Неће да призна да је сумњив; а већ то је јако сумњиво. Држи се што боље може; а када морнари нађу да није човек што се тражи, пуштају га, те он слази у кабину.

„Ко ј' ту?“ виче капетан за својим радним столом, журно спремајући своје папире за царину. „Ко ј' ту?“ Ох! Како то безазлено питање раздире Јону! Начас се замало окрете да поново бежи. Ал' се опоравља. „Ја бих да на овој лађи путујем за Таршиш; кад пловите, господине?“ Досад заузет, капетан не беше погледао Јону, мада овај већ стоји пред њиме; али чим чу тај шушљи глас, он га брзо испитљиво осмотри. „Пловимо са следећом плимом,“ најзад полако одговори, још увек га помно гледајући. „Не раније, господине?“ „Довољно је рано за сваког поштеног човека што иде ко путник.“ Аха, Јоно, ето још једног убода. Међутим, он брзо одвлачи капетана са тог трага. „Пловићу са вама,“ каже. „Цена превоза, колико износи? Одмах ћу

платити'. Јер је нарочито писано, другари, као да је то ствар у овој причи која се превидети не сме, да он плати превознину за то' пре но што је брод испловио. А с обзиром на све околности, ово је препуно значења.

Тај вам Јонин капетан, другари, беше од оних чија моћ запажања проналази злочин у свакога, али чија га лакомост разоткрива тек у беспарића. На овоме свету, другари, грех који за свој превоз плаћа може и без пасоша сербез путовати; док врлину, ако је сирота, зауставе на свим границама. Тако се капетан Јонин спрема да измери дубину кесе Јонине пре но што га отворено просуди. Он му тражи износ трипут већи од редовног; и то буде прихваћено. Сад капетан зна да је Јона бегунац; но, он истом решава да помогне бекство које златом своје трагове покрива. Ипак, кад Јона поштено вади своју кесу, смотрене сумње још муче капетана. Он сваким комадом новца куцка, не би л' лажни открио. 'Није кривотворитељ, у сваком случају,' мрмља; те Јона би записан ко путник. 'Покажи ми моју кабину, господине;' каже сада Јона, 'од пута сам уморан; сан ми треба.' 'Тако и изгледаш,' каже капетан, 'ево ти кабине.' Јона улази и хоће да закључа врата, ал' у брави нема кључа. Кад га чује како ту глупаво петља, капетан се смејуљи у себи и мрмља нешто о том да се никад не допушта да врата робијашких ћелија буду

изнутра закључана. Потпуно обучен и прашњав какав беше, Јона се баца на свој лежај и налази да му таваница малене кабине скоро тиче чело. Ваздух је загушљив, па Јона дахће. Ту, у тој стешњеној рупи, усто спуштеној испод бродске водене линије, Јона има слутње које најављују онај сат гушења, кад ће га кит држати у најмањој од преграда свог дроба.

Носачем причвршћена за зид, viseћа се лампа лако њише у кабини Јониној; док се лађа пристану нагиње под тежином задњих бала које прима, лампа, скупа са пламеном, мада се лагано креће, према соби још остаје трајно крива; мада сама, уистину, непогрешно усправна, она само показиваше како варају и лажу равни измеђ којих виси. Та лампа буни и плаши Јону; док почива на свом лежају, мучене му очи шарају по соби, и овај досад успешан бегунац не налази збега за свој неспокојни поглед. А та противречност с лампом све га више плаши. Под, таваница, зид, сви су нахеро. „Ох! Тако у мени моја савест виси!“ уздише он. „Право навише, тако она гори; ал’ одаје моје душе све су искривљене!“

Као оног који после пијаног лумповања у постељу своју хита, стално се тетуратујући, са савешћу што га јоште боде, ко ритања римског коња тркаћега штоно утолико више забијају у њ шиљке његове челичне; као оног ко се у том

бедном стању стално преврће у муци вртоглавој, молећи од Бога да му несвестицу подари док тај напад не прође; и коме се, најзад, усред вира муке што осећа, дубока прикраде омама, ко човеку који на смрт искрвари, јер је савест рана, и ништа јој крварење не може зауставити; тако Јону, после болног рвања на његову лежају, чудо од јада његово одвлачи и у сан утапа.

А сад долази време плиме, лађа своју ужад одбацује; од пустиг пристана, неиспраћена лађа за Таршиш, сва накривљена, клизи ка пучини. Та лађа, пријатељи моји, беше прва од кријумчарских лађа што се памте! Контрабанда беше Јона. Но, море се буну; неће оно да тај грешни терет носи. Наилази ужасна олуја, лађа као да се распада. Међутим, сад, кад ностромо зове сву посаду да лађу олакшају; кад сандуци, бале и ћупови трескају, падајући преко ограде; кад ветар завија а људи се деру, а свака платница грми од ногу што топћу одмах над главом Јонином; у свом том горопадном метежу, Јона спава својим страшним сном. Он не види црно небо и бесно море, не осећа увијање костура лађеног, а нит чује нити хаје за удаљен јуриш силног кита, који, чак и сада отворених раља, за собом оставља расцепљено море. Јест, другари, Јона беше прогутан у лађи — на лежају у кабини, како ја то схватих, и беше у дубоком сну. Међутим,

преплашени капетан му прилази и вришти на замрло уво: ,Шта ти мислиш, о, спавачу! Устај!‘ Тргнут из свог мртвила тим страхотним криком, Јона се с напором подиже на ноге, тетура до палубе и хвата се за путо, како би на море погледао. Но, у томе часу преко рубњака се на њ сручује један вал пантерски. Вал за валом тако у лађу сипа и, не налазећи тренутног одушка, прелива се, урлајући, напред—назад, док се морнари скоро не подавише а да лађа јоште не потону. А цело то време, докле плахо лице бледога месеца вири из дубоких пукотина у црнилу горе, престрављени Јона види косник да се диже и показује високо нагоре, да би брзо опет полетео доле, ка бурноме мору.

Ужас за ужасом вичући хрли му кроз душу. По целом његовом згрбљеном држању, бегунац од Бога сад се више но јасно познаје. Морнари га примете; све је извеснија њина сумња у њ, па на крају, да истину потпуно утврде, предајући целу ствар небесима високим, они прибегну бацању ждреба, да виде с кога се та велика бура на њих устремила. Ждреб Јонин буде; кад се то показа, како ли га само бесно спопадоше својим питањима. ,Чим се бавиш? Одакле долазиш? Која ти је земља? Који народ?‘ Но, сад обратите пажњу, другари моји, на понашање сиротога Јоне. Љутити морнари питају га само ко је, и одакле је; али

не само да добијају одговор на та питања, већ и један други одговор, на питање што му и не поставише, а нетражен одговор од Јоне је изнуђен тешком руком Господњом, која је на њему.

„Јеврејин сам,“ виче, па још: „Бојим се Господа Бога Небескога, који је море и копно створио!“ Бојиш га се, Јоно? Јест, онда је требало да се бојиш њега! Он све одмах призна; на што се морнари још више ужасну, али су и даље сажаливи. Јер кад Јона, још Бога за милост не молећи, јер одлично је знао како црне су заслуге његове — кад кукавни Јона викне на њих да га зграбе и у море баце, јер је знао да се са њ та велика бура сручила на њих; они се сажално окрећу од њега и пробају да спасу лађу на други начин. Но, све је узалуд; срдита олуја завија још гласније; тада, једном руком дигнутом призивајући Бога, другом, доста нерадо, они зграбе Јону.

И сада видите где је Јона је дигнут као сидро и бачен у море; на што се глатка бонаца почне ширити с истока, а море је такво ко да Јона буру односи надоле са собом, остављајући иза мирну воду. Он се спушта надоле у вртложном срцу неког кретања тако необузданог да једва опажа како у пени упада у разјапљене чељусти што га очекују; а кит затвара све своје белокосне зубе, као беле засуне на његовом затвору. Онда се Јона мољаше Богу из

рибиног трбуха. Но, пазите на његову молитву, и важан наук научите. Јер, ма колико да је грешан, Јона не плаче и не кука за изравним избављењем. Он осећа да му је праведна страшна казна. Он препушта цело своје спасеније Богу, спреман, упркос свих својих болова и мука, да и даље гледа према светом храму Његовом. Ево, другари, правог и искреног кајања; које не вапи за милошћу, но је захвално на казни. А колико Богу беше мило овакво држање Јонино, види се по потоњем спасенију његовом из мора и кита. Другари, ја вам Јону не предочавам да бисте се на њ угледали због греха његова, већ вам га предочавам као узор покајања. Не грешите; но, учините ли то, пазите да се за то кајете ко Јона.“

Док он изговараше те речи, завијање вриштаве, искосичне олује напољу, као да уливаше нову снагу проповеднику, који, док описиваше морску олују Јонину, као да и сам беше бацан некаквом олујом. Његове дубоке груди надимаху се ко огроман вал; његове размахане руке личиле су на зараћене елементе на делу; а громови што тутњаху са његова мрка чела, и светлост која му из очију сипаше, учинише да га сви његови простодушни слушаоци гледају у живом страху, какав досад не упознадоше.

Ту се његов изглед смири, док он опет преврташе листове Библије; да би се, кад оста непомичан,

склопљених очију, начас учинило ко да општи с Богом и са собом.

Међутим, он се опет наже према пастви, па, сагнувши дубоко главу, са изгледом најдубље но ипак мужевне скрушености, изусту ове речи: „Другари, Бог је на вас ставио само једну руку; мене притискају обе руке његове. Читао сам вам, уз оно мутно светло какво моје може бити, наук коме Јона учи све грешнике; стога и вас, а још више мене, јер ја сам већи грешник од вас. И ето, како бих ја радо сишао с овог врха јарболског и сео на покрове гротла на којима ви седите, и слушао, ко што ви слушате, док неко од вас *мени* чита онај други и страшнији наук коме Јона учи *мене*, ко пељара Бога истинога. Како, као помазани пељар—пророк, или онај који говори о истинитим стварима и коме Бог наложи да те неугодне ствари изговори у уши грешне Ниниве, Јона, ужаснут због непријатељства које би изазвао, утече са свог задатка и покуша да побегне од дужности своје и Бога свога хватајући лађу у Јопи. Али Бог је свугде; он не стиже у Таршиш. Као што видесмо, Бог се на њ окоми у киту, и прогута га и спусти у живе поноре пропасти, а брзим рођењем однесе га ‚усред мора‘, где га вртложне дубине усисаше десет хиљада хватити надоле, и ‚трава беше омотана око главе његове‘, а сав водени свет јада обори се на њ. Па

чак и тад, ван домаха сваке оловњаче – ‚из трбуха пакла‘ – кад се кит насукао на најдаље кости океана, чак и тад Бог чу прогутаног, покајничког пророка кад заваци. Тад Бог проговори риби; и из грозне хладноће и црнила мора кит дође, пробијајући се ка топлом и пријатном сунцу и свим радостима ваздуха и земље; и ‚избљуну Јону на суву земљу‘; кад се реч господња чу по други пут; и Јона, изубијан и истучен – са ушима налик на две морске шкољке, јоште пуним разних морских шума – Јона послуша налог Свемоћнога. А шта он беше, другари? Да проповеда истину у присутности лажи! То беше!

„Ово је, другари, ово је онај други наук; и тешко оном пељару Бога живог који њега пренебрегне. Тешко оном кога овај свет занесе од дужности јеванђелске! Тешко оном који проба да уље на море сипа кад га Бог узаври у буру! Тешко оном који настоји да угоди пређе него да уплаши! Тешко оном ком је добро име његово од доброте важније! Тешко оном који, на овоме свету, не тражи срамоту! Тешко оном који није истинољубив, макар бити лажљив било спасеније! Јест, тешко оном који, како велики пељар Павле каже, проповеда другима а сам је одбаченик!“

Он, начас, клону и повуче се у се; а онда опет диже лице према њима, а дубока радост виде му се у очима кад повика, с узвишеним жаром: „Али, ох, другари! На

десноме боку јада сваког радост сигурна постоји; и виши је те радости врх но што дно је тог јада дубоко. Није л' сигнална јабука јарбола виша но што пасмо је дубоко? Радост је – далеко, далеко височија и нутарња радост – онога који против охолих богова и комодора овог света увек сам непопустљиво иступа. Радост је онога чије руке јаке још га носе када лађа овог подлог и вероломног света под њим потоне. Радост је онога који милост нема кад се о истини ради, и који убија, спаљује и ништи грех сваки, макар га извлачио испод одора сенатора и судија. Радост – вршна радост је онога који не признаје никаква закона нити господара сем Господа Бога свога, и који је само неба родољуб. Радост је онога ког ни сви таласи ни огромни вали мора бучне руље никад ишчупати не могу из овог сигурног киља вечности. А непролазна радост и дивота биће оног који, кад му дође време да почине, може рећи са последњим дахом: ,О, Оче – који си ми углавном познат по твојему пруту – смртан ил' бесмртан, ја, ево, умирем. Ја се трудих да твој будем, више но да будем од овога света или свој. То ипак није ништа: ја остављам вечност Теби; јер шта је човек да би живео колико и његов Бог?' “

Он ништа не изусту више, но лагано махну у благослов, покри лице обема рукама и тако остаде клечећи, док сав народ не оде, а он ту не би сам остављен.